Authorized by — Lizenz — izdošanas atļauja: ICD-OMBG :: Atbildīgais redaktors — Editor in-Chief: Kārlis Rabācs, vietnieks: Aleksandrs Liepa, redakcijas sekretārs: Maksis Čulītis; redaktori: Andrējs Rudzis (Minchenē), Harijs Mindenbergs (Eslingenā), Arnolds Šmits (sports), Zigurds Bārda (technīskais iekārtojums)

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 44 (51)
Otrdien, 1947. g. 17. jūnijā
Iznāk otrdienās un piektdienās :: Izdevējs: Bavārijas apgabala latviešu komitejas uzdevumā Latviešu preses darbinieku sadarbības kopa:: Redakcija: Günzburg/D. Bürgermeister - Landmann - Pl. 7, t 92 :: Printed by Schwäb. Volksblatt, Günzburg/Don., Bürgerm. - Landmann-Pl. 7:: Metiens - Circulation: 8000

Dažādi viedokļi par ASV palīdzību Eiropai

BEVINS MARŠALA RUNU NOSAUC PAR VIENU NO NOZĪMĪGĀKĀM PASAULES VĒSTURĒ

Papildinot savu Harvardas universitātē teikto runu par Eiropas valstu sadarbību saimniecisko problēmu atrisināšanā, ASV ārlietu ministrs Maršals preses konferencē Vašingtonā paskaidrojis, ka savā sadarbības plānā viņš ietilpinot arī Padomju Savienību. Anglijas ārlietu ministrs Bevins, kas Maršala plānu vislielākā mērā apsveicis, Parīzē uzsāks sarunas ar ministru prezidentu Ramadjē un ārlietu ministru Bido par Maršala plāna realizēšanu. Bido bija uzaicinājis apspriedēs piedalīties arī Padomju Savienības pārstāvjus. Bevina sarunas Parīzē tomēr notikšot arī gadījumā, ja Padomju Savienība piekritīsā atbildē nebūs sapemta.

Savā papildu intervijā Maršals norādīja, ka uz domu par Eiropas valstu ciešu sadarbību saimnieciskajā jaunuzbūvē viņu pamudinājis Vinstona Čerčila Eiropas Savienoto Valstu projekts, Eiropas valstu pašu kopīgi izstrādāto jaunuzbūves plānu tad ASV varētu atbalstīt ar plašāka mēroga financiālu palīdzību. Maršals neminēja konkrētus iespējamās palīdzības apmērus, bet, kā AP ziņo, ārlietu ministrijas aprindās minētas summas, kas sasniedz vairākus miljardus dolaru ik gadu vairākus gadus no vietas. Kad Maršalam jautāja, ka, ja viņam šādi plāni būtu, viņš tagad par tiem nerunātu.

Maršala Eiropas palīdzības plānu ļoti sirsnīgi apsveica Anglijas ārlietu ministrs Bevins, paziņodams, ka Anglija uzņemšoties šinī lietā iniciātīvu, mēģinot Eiropai atvieglot Maršala plāna palīdzību. Anglija nekavējoties sāksot sarunas ar Franciju un citām valstīm par plāna realizēšanu. Bevins Maršala runu apzīmēja par vienu no nozīmīgākajām runām pasaules vēsturē. Neviena nācija nedrīkstētu kavēt šī plāna realizēšanu ideoloģisku motīvu dēļ. It sevišķi Bevins apsveica Maršala norādījumu par Padomju Savienības ietilpināšanu to valstu skaitā, uz kurām varētu attiekties ASV financiālā palīdzība Maršala plāna ietvaros. Bez tam Bevins aizstāvēja domu par tieši vēlēta pasaules parlamenta radīšanu. Viņš gan pats to laikam vairs nepiedzīvošot, bet tomēr cīnīšoties par šīs domas piepildīšanu.

Angļu nedēļas laikraksts „The Economist" pirms Maršala papildu paskaidrojuma publicēšanas gan izteica nopietnas bažas, ka Padomju Savienība varētu Maršala plāna realizēšanu kavēt. Ar komūnistu partiju palīdzību visā Rietumeiropā esot iespējams panākt ikviena nevēlama plāna sabotēšanu. Franču komūnistu laikraksts „L'Humanité" izsakās, ka būtu absurdi iedomāties, ka Padomju Savienība varētu pieņemt un pielaist kapitālistiskās sistēmas palīdzību savā saimniecības sistēmā. Angļu oficiālo aprindu sākumā piesardzīgo nostāju Maršala plāna lietā tagad likvidējusi Bevina runa, kurā viņš šo plānu, starp citu, nosauca arī par tiltu starp rietumiem un austrumiem. ASV ar visu savu milzīgo potenciālu šinī gadījumā veicot svētīgu darbu visnesavtīgākā veidā, glābjot Eiropu no otra sabrukuma.

Arī UN ģenerālsekretārs Trigve Lijs paskaidrojis, ka UN gatavojoties atbalstīt amerikāņu palīdzības piedāvājumus Eiropai. Jautājumu nākošā mēnesī apspriedīšot UN saimnieciskā komisija Eiropas jautājumos. Lijs izteicās, ka aiz Maršala priekšlikuma par Eiropas pašpalīdzības programmas pasteidzināšanu stāvējušas Apvienotās Nācijas.

AP no labi informētām angļu aprindām ziņo, ka drīzumā sasaucamā visu Eiropas karā skarto valstu darba apspriedē konkrētas programmas izstrādāšanai neesot gaidāma Padomju Savienības piedalīšanās, jo tas nozīmētu tās saimnieciskās politikas maiņu Austrumeiropā, kas tagad orientēta pilnīgi padomju virzienā. No ASV ārlietu ministrijas aprindām nāk ziņa, ka ASV pašlaik steidzami izstrādājot projektu 24 miljardu dolaru izlietošanai līdz 1951. g. Eiropas demokratisko valstu saimnieciskajai atbalstīšanai un komūnisma apkarošanai.

Aizejošais ārlietu ministra vietnieks Ečesons izteicies, ka Padomju Savienība esot tā, kas stāvot ceļā Eiropas saimnieciskai atveseļošanai, ar savu politiku Austrumeiropā, pretēji Jaltas nolīgumam, pilnīgi saistot pie sevis satelītu valstis un nupat izdarot „bezkaunīgu" apvērsumu Ungārijā. ASV ekspresidents Herberts Huvers iesniedzis senātam vēstuli ar 8 punktu priekšlikumu, kurā brīdina no pārāk izšķērdīgas šķiešanas ar ASV palīdzību Eiropai. Huvers ieteic preču eksportu kontrolēt un preces izvest tikai uz tādām valstīm, kas var garantēt, ka spējīgas arī uz priekšu saglabāt savu rietumu civilizāciju un orientāciju. Pašreiz chaoss esot lielākais visā pēckara periodā.

NYHT, BBC

Paziņojums par bīskapa J. Rancāna funkcijām

Laikrakstā „Latvju Ziņas", kas iznāk Stokholmā, š. g. 4. jūnija numurā publicēts Latvijas Centrālās Padomes paziņojums „visiem Latvijas pilsoņiem ārzemēs", ka tā kā Latvijas republikas Saeimas priekšsēdis Dr. P. Kalniņš un pirmais priekšsēža biedrs K. Pauļuks ir miruši, „Latvijas Centrālā Padome, kurā ieiet pēdējās likumīgi ievēlētās Saeimas piecas lielākās demokratiskās partijas, un, proti: Latgales kristīgo zemnieku partija, Latvijas sociāldemokratiskā strādnieku partija, Latvijas zemnieku savienība, jaunsaimnieku partija un demokratiskā centra apvienība, un kurām 1931. g. ievēlētā Saeimā pieder absolūts vairākums, konstatē, ka saskaņā ar Latvijas republikas satversmes 16. un 52. pantu, Saeimas priekšsēža un valsts prezidenta funkcijas pārgājušas uz Saeimas priekšsēža otro biedru bīskapu Jāzepu Rancānu".

Šo aktu, kā min „L. Z.", parakstījuši Latvijas Centrālās Padomes pārstāvji Vācijā J. Rancāns, V. Bastjānis, A. Klīve, A. Bļodnieks un B. Krūka un Zviedrijā Br. Kalniņš, V. Tepfers un V. Teikmanis.

Sūtņu notas

Latvijas sūtnis Lielbritanijā K. Zariņš iesniedzis Anglijas ārlietu ministrijai notu universālās pasta ūnijas kongresa gadījumā, kurā konstatē, ka Latvija gan minēta par ūnijas dalībnieci, bet kongresā nav reprezentēta. Notā pasvītrots, ka Padomju Savienībai nav tiesības runāt Latvijas republikas vārdā, un izteikta cerība, ka angļu valdība nepiekritīs tādiem kongresa lēmumiem, kas kaut kā varētu prejudicēt Latvijas kā neatkarīgas un suverēnas republikas stāvokli.

Tāda paša satura notas Londonā iesnieguši arī abu pārējo Baltijas valstu sūtņi, bet Vašingtonā sūtnis Dr. A. Bīlmanis un turienes Igaunijas un Lietuvas pārstāvji.

10 miljoni baptistu atbalsta DP ielaišanu ASV

LATVIEŠU MĀCĪTĀJS A. KLAUPIKS REFERĒ ASV BAPTISTU KONGRESĀ

DP jautājuma izkārtošanā dzīvu līdzdalību daudzās valstīs sāk sabiedriskās un reliģiskās organizācijas. Nesen ASV notikuši divi baptistu kongresi, kuros pieņemts lēmums atbalstīt projektu par 400.000 DP ielaišanu. Latviešu baptistu mācītājs A. Klaupiks ASV baptistu ziemeļu kongresā sniedzis plašu pārskatu par latviešu trimdas gaitām Vācijā un mūsu ilgām un vēlējumiem. Par igauņu tautas likteni referējis mācītājs J. Kaups.

A. Klaupiks vēstulē informē, ka abos kongresos bijuši pārstāvēti turpat 10 milj. ASV dzīvojošo baptistu. Pēc sanāksmēm ASV baptistu draudžu ģenerālsekretārs Dr. Luiss mācītājam A. Klaupikam pārrunā uzsvēris, ka reizē ar lēmuma pieņemšanu plašā baptistu saime jūtas līdzatbildīga turpmākā DP likteņa kārtošanā un visiem spēkiem centīsies panākt, lai Amerikas Savienotās Valstis ieceļotāju uzņemšanā rādītu priekšzīmi.

H. M.

BBC ziņo, ka ASV republikāņu partijas frakcija ieteikusi kongresam likumprojektu par 400.000 DP ielaišanu ASV.

Zviedri būvē pazemes arsenālus

„Daily Mail" speciālkorespondents Stokholmā ziņo, ka Zviedrija būvē fabrikas pazemē, lai pasargātu tās pret iespējamām briesmām. Zviedru armijas virspavēlnieks ģenerālis Jungs paskaidrojis, ka tas jādara drošībai pret atombumbām. Dabiskie apstākļi Zviedrijas kalnos ir šādam pasākumam visai izdevīgi.

Viens no pirmajiem, kas sācis interesēties par fabriku novietošanu pazemē, bijis Zviedrijas lielākā elektrības uzņēmuma ASFA direktors, vēlāk pievienojušies citi un 1945. g. uzceltas pirmās pazemes fabrikas Zviedrijā. Dažas fabrikas ir stingri slepenas, bet par trim ļoti svarīgiem uzņēmumiem ziņas izpaustas. Viena no šīm fabrikām ir Bolindera - Munkteila aviācijas motoru fabrika pie Eskilstunas, otra Zviedrijas aviācijas fabrika, kur nesen esot izgatavotas pirmās zviedru tubīnlidmašīnas, trešā ir Boforsas ieroču fabrika, kas tagad arī atrodas pazemē.

DM

Vienošanās par DP ielaišanu Francijā

Kā zināms, jau ilgāku laiku notikušas sarunas par DP ielaišanu un nometināšanu darbā Francijā. No kompetentas latviešu pārstāvju puses mūs informē, ka pagājušās nedēļas beigās Frankfurtē panākta vienošanās par 50.000 amerikāņu joslas DP pārvietošanu un nometināšanu darbā Francijā, kur vislielāko daļu no šiem DP gribot nodarbināt lauksaimniecībā.

Iepazīsies ar darba apstākļiem Holandē

Holandes valdības aicināti, 14. jūnijā uz Amsterdamu izbrauca latviešu, lietuviešu, igauņu, poļu un ukraiņu DP pārstāvji, lai iepazītos ar darba un dzīves apstākļiem Holandē. Arī Holandē saimnieciskās dzīves atjaunošanai trūkst darba rokas un pirms dažiem mēnešiem vairākas Holandes sabiedriskās organizācijas griezās pie valdības ar ierosinājumu uzņemt 5000 Baltijas tautu DP. Sarunu rezultātā tagad nācis aicinājums jautājumu apspriest tieši ar ieinteresēto tautību DP pārstāvjiem, reizē dodot iespēju iepazīties ar dzīves un darba apstākļiem Holandē. No katras tautības uz Holandi izbraukuši 3 pārstāvji. Latviešu DP pārstāvēs LCK darba nozares vadītājs prof. R. Markus, LCP loceklis J. Arājs un Baltijas tautu sieviešu padomes prezidija locekle T. Erdmane. Holandē delegācija uzturēsies apmēram 14 dienas.

Pagājušā nedēļā apmācībā un darbā uz Holandi devās Baltijas tautu jaunavas. Latvietēm pirms aizbraukšanas Eslingenas YWCAs vadība pasniedza galda standartiņus nacionālās krāsās, dodot ceļā līdzi vēlējumu un aicinājumu vienmēr atminēties latvju tautu.

H. M.

NORAIDĪTA otra ASV nota Ungārijas jautājumā

Padomju virspavēlnieks Ungārijā ģenerālis Sviridovs svētdien noraidījis arī otru ASV notu, kurā pieprasīta Ungārijas valdības maiņas jautājuma noskaidrošana.

Šai notā ASV pārmeta Krievijai „flagrantu iejaukšanos" Ungārijas iekšējās lietās un pieprasīja kopīgu amerikāņu, angļu un krievu izmeklēšanu, lai noskaidrotu, kā komūnisti Ungārijā tikuši pie varas. Notā teikts, ka Krievija esot pārkāpusi Jaltas vienošanos un arī trīs valstu pamiera līgumu ar Ungāriju. Pieminēta iespēja nodot Ungārijas jautājumu UN.

Šī ASV nota iesniegta vienlaicīgi arī Ungārijas un Anglijas valdībām. Vašingtonā nota publicēta četras stundas pēc tam, kad ārlietu ministrija bija izdevusi paziņojumu, kas vērsās pret Bulgārijas opozicijas vadītāja Petkova apcietināšanu. Pašā Ungārijā nota tomēr presē nav publicēta. Notas noslēgumā teikts, ka gadījumā, ja Krievija nepiekritīs „trīs lielo" izmeklēšanai vai „citāda veida pietiekamai izmeklēšanai", tad ASV apsvērs „tādu tālāku rīcību, kādu uzskatīs par piemērotu" saskaņā ar Jaltas vienošanos, pamiera līgumu un tās pienākumiem kā UN loceklei.

Reuters ziņo no Londonas, ka arī Anglijas vēstnieka personīgās pārrunas ar ārlietu ministru Molotovu, lai noskaidrotu Krievijas nostāju Ungārijas jautājumā, nav devušas cerētos panākumus. Sarunās gan radusies iespēja skart plašākus jautājumus. Reuters piebilst, ka šais sarunās tomēr nav pavērušās nekādas izredzes uz padomju intervencijas sašaurināšanos Donavas telpā. Tālāk aģentūra ziņo, ka, pēc Londonas labi informēto aprindu domām, ASV un Anglija gandrīz būtu gatavas sākt pretsoļus pret padomju iespaida sfairas paplašināšanu austrumu un centrālajā Eiropā. Bet tomēr esot jādomā, ka ASV vispirms gribēs vēlreiz personīgi uzņemt kontaktu ar vadošiem padomju valstsvīriem, iekāms izšķirsies par jaunu politiku šai jautājumā.

Bijušais Ungārijas ministru prezidents Nadžijs un viņa piederīgie starplaikā ar speciālu lidmašīnu ieradušies no Šveices ASV. Pēc ierašanās tie saņēmuši diplomātu pases un skaitās „sevišķi apmeklētāji".

Ungārijas ministru prezidenta vietnieks Sakatiss, kas no sociāldemokratu kongresa Cirichē ieradies Parīzē, preses konferencē paskaidrojis, ka Padomju Savienība dāvinājusi Ungārijai 200 milj. dolaru un atteikusies no visām reparāciju prasībām. Pie tam viņš piebildis, ka „tas notiek tai laikā, kad misters Trumens noraidījis mums 20 milj. dolaru kredita piešķiršanu."

Jaunais Ungārijas ministru prezidents Dinniess tai pašā laikā Budapeštā paziņojis, ka „atkritējus" Ungārijas diplomātus nodos tiesai. Viens no vadošiem Ungārijas komūnistu vadītājiem Revajs komūnistu laikrakstā „Szabadsag" raksta, ka atrasta kāda vēstule, kurā ASV ārlietu ministra vietnieks Dins Ečesons piesolījis bijušajam Ungārijas ministru prezidentam Nadžijam „palīdzību". Maskavas „Pravda", pēc „New York Herald Tribune" informācijas, nosaukusi amerikāņu reakciju uz notikumiem Ungārijā par „neveiklu mēģinājumu radīt incidentu, kas izjauktu UN". Tāds esot Vandenberga vadīto amerikāņu senātoru grupas nolūks, kas ieteic nodot Ungārijas jautājuma apspriešanu Apvienotām Nācijām. „Trud" raksta, ka amerikāņi ar Nadžija palīdzību esot cerējuši realizēt savus „ekspansijas plānus Ungārijā", bet viņu nodomi nav izdevušies.

Joprojām nav skaidrs, kādas īsti bijušas sarunas par valdības maiņu Austrijā. Austrijas kanclers Figls parlamentā no jauna paziņojis, ka viņa valdība nedomājot atkāpties un ka viņa partija nedomājot ielaisties sarunās ar komūnistiem. Komūnistu līderis Fišers, turpretim, turpina apgalvot, ka Figls pēc komūnistu prasību uzklausīšanas esot bijis ar mieru ar savu valdību atkāpties un izsludināt jaunas vēlēšanas. Fišers pieprasījis, lai parlaments ieceļ īpašu komisiju, kas noskaidrotu, kādā veidā īsti norisinājušās Figla un komūnistu sarunas. Šo prasību parlaments noraidījis. Austrijas sociālistu līderis pateicis, ka, pēc viņa domām, Figls kļūdījies, vispār sākdams ar komūnistiem runāt. Neraugoties uz to, sociālisti turpināšot valdību atbalstīt, ja vien tautas partija rīkošoties atklāti.

DENA, NYHT, NZ

Karš bez kara pieteikšanas

ĶĪNAS PROTESTI PRET IEBRUKUMU SINKIANGĀ

Pēc ārzemju novērotāju atzinuma Tālajos austrumos sācies karš bez kara pieteikuma starp ķīniešu armiju un Ārējās Mongolijas karaspēku. Ķīnas valdība ziņojusi, ka no Mongolijas notikusi invāzija Ķīnas rietumu provincē Sinkiangā un uzdevusi savam vēstniekam Maskavā iesniegt protestu Padomju Savienības valdībai un Ārējās Mongolijas sūtnim par Ķīnas territorijas aizskāršanu. Iebrukums esot vairāk nekā vienkāršs robežincidents, un tajā piedalījušās arī lidmašīnas ar padomju nozīmēm.

Jau pagājušās nedēļas sākumā iebrucēju karaspēks bija ievirzījies ap 350 km dziļi Sinkiangas provincē. Kāds mongoļu jātnieku bataljons, minēto lidmašīnu atbalstīts, nonācis līdz Peitašanas pilsētai, ielencot turienes ķīniešu garnizonu. Ar padomju zīmēm apzīmētās lidmašīnas bombardējušas ģenerāļa Sunhsilianga komandēto ķīniešu karaspēku. „Daily Mail" speciālkorespondents no Nankinas ziņoja, ka pirmā informācija par šiem notikumiem nonākusi atklātībā tikai pēc piecu dienu turēšanas slepenībā. Mongoļu uzbrukuma virziens tēmēts uz galveno ceļu, kas ved uz galvaspilsētu Čunkingu. UP ziņo, ka ģenerālis Čangkaišeks uzdevis aizsardzības ministram lidmašīnā doties uz Sinkiangas provinci. Astoņu dienu ilgajā cīņā par Peitašanu mongoļu spēki lietojuši arī tankus. Pastiprinot ķīniešu spēkus, izdevies Peitašanu atkal atgūt, bet cīņas turpinoties ar lielu sīvumu. Pusoficiālā aģentūra „Central News Agency" no Sinkiangas provinces galvaspilsētas Urumčijas ziņo, ka Peitašanu ik dienas bombardējušas lidmašīnas ar padomju pazīšanas zīmēm.

Ārlietu ministrs Vangšiči, kas vēstniekam Maskavā uzdeva iesniegt abus protestus Padomju Savienības un Ārējās Mongolijas valdībām, izteicies, ka notikumi tomēr nenozīmējot nopietnu draudu Ķīnas suverēnitātei. Ķīna pilnu atbildību par notikumiem uzliek Padomju Savienībai, paskaidrojis ārlietu ministrijas pārstāvis Nankinā.

„Daily Mail" speciālkorespondents no Šanhajas ziņo, ka gadījumā, ja Ķīna nebūs apmierināta ar Padomju Savienības atbildi uz tās notu, esot iespējama jautājuma nodošana UN Drošības padomei. Ķīnas centrālā valdība saņēmusi konfidenciālas ziņas no Ašanas apgabala, ka padomju aģenti pieķerti neatļautos minerālu pētījumos šinī apgabalā. Oficiālais iemesls iebrukumam it kā bijis tas, ka apcietināti astoņi Ārējās Mongolijas kareivji, kas atrasti Ašanas apgabalā. Apgabala pārvaldnieks pieprasījis instrukcijas no Sinkiangas provinces gubernātora. Pēdējais devis rīkojumu mongoļu kareivjus atlaist brīvībā, bet rīkojums ceļā aizkavējies, un mongoļu karaspēks sācis uzbrukumu. Mongoļu vienības virzoties uz Čitajas pusi, Sinkiangas provinces ziemeļos, kur pirms dažiem mēnešiem esot uzietas urāna atradnes.

NYHT, DM

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 44 (51) 1947. g. 17. jūnijā

Ar autora vārdu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.

STATISTIKAS VALODA

Kāda Bavārijas novada komiteja, kas trimdas apstākļos izrādījusi diezgan lielu aktivitāti sabiedriskās dzīves organizēšanā, sakopojusi datus par sarīkojumiem sava novada nometnēs. No šīs statistikas redzam, ka četru mēnešu laikā sešpadsmit nometnēs notikuši divdesmit dažāda rakstura sarīkojumi, tas ir, caurmērā vairāk nekā viens sarīkojums katrā nometnē. Tur bijuši priekšlasījumi, teātra izrādes, koncerti, bet puse sarīkojumu bijis sporta rakstura. Sarīkojumu tātad nav bijis daudz un no visām disciplīnām vislielākā aktivitāte un rosme bijusi sporta nodarbībās. Pieminētie skaitļi gan nepretendē uz stāvokļa raksturojumu arī citos novados, taču ar nelieliem izņēmumiem sabiedriskās dzīves intensivitāte un sliecība arī citur ir apmēram tāda pati.

Sporta sacensībās aktīvi līdzdarbojas visvairāk jaunatne, bet viņas intereses šai virzienā atrod dzīvu atbalsi arī pārējā sabiedrībā. No otras puses dzirdami iebildumi, ka jaunatni maz redz koru dalībnieku vidū, priekšlasījumos, pat koncertos. Šo iebildumu izteicējiem tomēr var jautāt, vai arī sabiedriskās dzīves organizētāji nav vainojami, ka jaunatnes ceļi tiecas vispirms uz spēlēm un sporta sacensībām? Ko gan citu varam sagaidīt, ja sarīkojumu kalendārā taisni sporta spēles pārsvarā, un taisni tie, kam tas visvairāk nepatīk, ar savien sarīkojumiem sportistiem netiek līdz.

Sports ir vērtīgs audzināšanas līdzeklis un pret pieķeršanos sporta nodarbībām principā nebūtu ko vaimanāt. Bet tajā pašā laikā nevar būt arī tā, ka lielo daļu interešu aizņem tikai sports. Sports retos gadījumos ir pašmērķis, visumā tas ir līdzeklis, bet ja tā, tad ir jārūpējas, lai šo līdzekli pareizi pielieto, lai tas nepārvēršas par pistoli pārgalvju rokās, kad vairs nevar zināt, kad un pret ko pavērsta tā sprāgs. Gluži tā pat kā skola metodiski rīkojas ar saviem mācības līdzekļiem, tāpat tam jābūt arī ar sportu. Ir noteikti jāvēlas, lai nometnēs šo lietu vadīšana atrastos tādu kārtotāju rokās, kam ir ne vien interese par pašām sporta spēlēm un veikumiem, bet kam ir arī vajadzīgās zināšanas, pieredze un interese paidagoģiskajā darbā. Sporta nodarbības ir jāpieskaņo jaunatnes audzināšanas prasībām, un, ja tas tā notiks, tad viņas nebūs vairs kavēklis un traucētājs ne skolas mācībām, ne citiem kultūras un sabiedriskās dzīves pasākumiem.

Uz tādām domām virzās arī kāds cits statistikas konstatējums, proti, ka nometnēs ir 15—30,5%, bet vidēji 26% cilvēku, kas neprot nevienu amatu. Un šos skaitļus dodot atkal visvairāk jaunieši jaunākajos gados. Nav iemesla šim konstatējumam neticēt. Bet atkal — kas tad bez runāšanas ir praktiski darīts, lai neapmācīto jauniešu būtu mazāk? Cilvēks ir tā radīts, ka viņš bez „grūdiena" parasti negrib pārlieku piepūlēties. Te šāds „gadījums": kādā nometnē saimniecības darbos nevēlējās strādāt gandrīz neviens, kaut gan tādu netrūka, kas nebija nekur nodarbināti. Bet vajadzēja tikai ņemt paziņojumu, ka ar to un to dienu visiem darba spējīgiem un nenodarbinātiem būs jābrauc apm. 50 km attālā meža darbos, kad nometnes saimniecības darbi uz reizi ieguva neatvairāmu pievilcību. Un ja nu ir tādi konstatējumi, ka jaunatnei par maz intereses par praktisko dzīvi, vai tad nevajadzētu vispirms šo interesi pamodināt. Jāšaubās, vai ar bāršanos un runāšanu vien to panāksim. Drošākas cerības uz panākumiem būtu, ja izdotos šai lietai radīt tādu pašu pievilcību, kā pieminētajā gadījumā tas pats no sevis radies saimniecības darbam. Un tad jaunatne pati izšķirtos par vēlamo ceļu. Bet viņai ir jāpalīdz.

Pamudināt jaunatni šajās neskaidrību un nezinas pilnajās dienās izšķirties par praktiskai dzīvei piemērotāko ceļu ir ne vien vecāku, skolas, jaunatnes organizāciju, bet visas mūsu sabiedrības nopietns uzdevums. Ir pamats cerēt, ka visu pozitīvo spēku sadarbības rezultāts būs nodrošināt jaunatnes gaitu izvēli tādā virzienā, kas atbilst tiklab pašas jaunatnes tieksmēm, kā arī apstākļu reālajām prasībām. Līdz ar to izzustu arī pārspīlējumi un pārmērības, un tādā dzīves statistika tad runās citu valodu.

A. Rudzis

Pieminas akts Minchenē

Svētdien, 15. jūnijā Minchenē notika visu triju baltiešu tautu grupu kopīgs 1941. g. 14. jūnijā deportēto piemiņai veltīts sēru sarīkojums. To ievadīja igauņu pārstāvja L. Kuusa, latviešu pārstāvja, LCK viceprieksšēža A. Reina un lietuviešu pārstāvja J. Kojela uzrunas. Piemiņas sarīkojuma mūzikāli vokālajā daļā piedalījās Asta Tirnere, Alma Richtere, J. Daugaviete, H. Rivalds, L. Rence, V. Jonuškaite, Ad. Upenieks, Velta Delle-Grāvite, V. Ziedonis un Dz. Treimanis.

Sarīkojuma laikā sapulcējušies pieņēma rezolūciju, kurā norādīts, ka Baltijas tautu piederīgie, kas tagad atrodas Vācijā un dzīvo Minchenē un tās apkārtnē, kopīgi pieminot savu tautu traģiskās 1941. g. jūnija dienas, kad deportēja ap 150.000 nevainīgu Baltijas valstu iedzīvotāju — vīru, sievu un bērnu, vienojās kopīgā ticībā, ka šie upuri nav bijuši velti un palīdzēs pasaulei atbrīvoties no apspiešanām un varmācībām. Tālāk rezolūcijā griežas pie humānitāriem un valdības iestādījumiem un lūdz to aizsardzību baltiešiem, lai pasargātu viņus no bojā ejas un palīdzētu tiem atgūt viņu tiesības.

14. jūnija upuriem veltīti piemiņas akti un sēru dievkalpojumi notika arī baltiešu nometnēs.

Jaunākais Zēdorfā

Kā tad īsti izskatās Zēdorfā, kas ir pēdējā apstāšanās vieta izceļotājiem no šīs posta valsts uz iecerēti labāku zemi? Kā tad patiesībā jūtas izbraucēji uz robežas starp vienu — pēc visu vienprātīga sprieduma — visļaunāko dzīves posmu un nākamo, ko visi tikpat vienbalsīgi iedomājas kā jauna kāpiena sākumu uz augšu?

Barakas te ir tādas pašas, tikpat nožēlojamas kā tūkstošām citu viņu „māsu" starp Flensburgu un Garmišu. Telpas bijušas izdemolētas, tad sakārtotas, tad atkal izdemolētas, bet tagad stāvoklī kaut kādā viduspostā starp abām galējībām. Tātad tas pats, kas visur. — Nekas neatliek — starpība jāmeklē iemītniekos pašos. Te lielāka braucamo rīku kustība, te rosīgi apgrozās amatvīri.

Ka šejienes ļaudis — aizbraucēji jūtas pacilāti un ar drīzu pārmaiņu urdītajām gaidām krūtīs, tas pats par sevi saprotams. Bet pēc kā viņa — 4—5000 lielā jauno cilvēku masa (nospiedošā vairākumā zem 30 gadiem) izskatās? Vai pēc emigrantiem? Nē, spriežot pēc viņu niecīgās bagāžas — vienas vai augstākais divām somām — tie nav emigranti, kas uz visiem laikiem pārceļas no vienas malas uz otru. Zēdorfas pagaidu viesi drīzāk pēc sava ārējā paskata līdzinās ekskursantiem. Viens nesen atbraucis pat sporta biksēs, ar mazu, pavisam mazu sainīti pirkstos. Varbūt nebūs tālu no patiesības, ja sacīsim, ka šie jaunieši mazliet atgādina viņus pašus, kad tos 1944. g. septembrī, gan citādos tērpos, iekrāva Daugavmalā stāvošos kuģos. Ir šis tas par šo laiku piedzīvots. — Taču mantas viņiem gan nav vairāk kā toreiz.

Bet ir arī pa retam kāds precēts bezbērnu pāris. Un saprotams — tā laulība nu reiz ir tāds ļaužu sadzīves veids, kuras dalībnieki vāc kopā mantu kā bišu saime medu. Viņus jau no tālienes var pazīt pēc somu, saiņu, kastu un tamlīdzīgu DP „bagātības" liecinieku daudzuma. Ar vienu paņēmienu gan viņi tos neuznēstu uz kuģa! Līdzšinējā pieredze tomēr labvēlīga, jo bagāžu transportē un ...

Kā jau teikts, aizbraucēji oma pacilāta, varbūt pat, ja tā varētu izteikties — vieglprātīga. Daudz te vis neprasa — ko tas maksā? „Dod šurp!" un „Kur var dabūt?" ir daudz biežāk dzirdami saucieni. Tas, protams, līdz brīdim, kad kabata nav tukša. Un pēc tam — „tukšinieks" kaŗ zobus vadzī, velk dzīvību ar nometnes plānajām devām un gaida vairāk kā citi aizbraukšanas stundu.

Katru vakaru vadība savai tautai rīko dažādus priekšnesumus un pēc tam balles (Tajās ik uz desmit kungiem mēdz būt tikai viena dāma). Zēdorfā jau viesojās latviešu dubultkvartets „Jaunība", kāda [illegible] Hamburgas varietē trupa, gaidāms pat simfoniskais koncerts. Ja cita nekā nav — rāda amerikāņu filmu (tās valodas dēļ tikai reti kāds saprot). Tas nu visu būtu skaisti, ja ballē limonādes glāze nemaksātu 5 markas, bet neliela sviestmaizīte — 6! Kamēr LCK un LCP lauza galvas, kā apsaimniekot un lietderīgi glabāt aizbraucēju naudu un mantu, te šis jautājums tiek atrisināts praktiski!

Ko nometnē meklē šīs divas vācu dāmas ar briesmīgi smagajām mugursomām? Viņas mazliet atgādina — ja atļauts salīdzinājums — tās, kas viduslaikos jāja uz slotas kāta. Paprasiet, ko viņas nes. Viņas atbildēs, ka nekā, tikai nākušas „apciemot paziņas". — Un tā jūs variet te dabūt vai pasūtināt vēderam nepieciešamo. Kāds sevišķi nesaimniecisks aizbraucējs, izmainījis savu zelta laulājamo gredzenu pret 4 kilogramiem ābolu . . . Un tā tālāk...

Un tagad daži skaitļi. Pēc jaunākiem datiem, kas šobrīd pieejami, caur Zēdorfu uz Angliju, jau aizbraukuši ap 10.000 DP. No tiem latviešu — 2760 vīriešu un 582 sievietes. Skaitliski daudz mazāk reprezentētas mūsu kaimiņtautas. Vīriešu un sieviešu braukšana sākot ar šo nedēļu notiks atsevišķi. Tāpat ar šo nedēļu pastiprināta kuģu kustība. Sastādīts braucienu saraksts jau līdz šī mēneša beigām. Kuģi ar vīriešiem ies uz Hullu. Savukārt sieviešu kuģi ies uz Tillberiju. Precētiem dotas garantijas, ka Anglijā viņi varēs savas gaitas atkal atsākt kopā. No Zēdorfas atpakaļ uz savām nometnēm līdz šim nosūtīti 438 vīrieši un 9 sievietes, pa lielākai daļai ārstu pārbaudes rezultātā.

Beidzot vēl kāds skaitlis: vienā naktī, izdarot pēkšņu kontroli, nometnē atrastas 16 vācietes, kas apcietinātas.

Jāgaida uz kuģiem līdz šim bijis no 6—20 dienām. Neviens nezina, kad pienāks viņa diena. Un neviena nav tāda, kas reizi nebūtu izsaucies: „Ak, kaut taču reiz tiktu projām!"

Zēdorfā, 11. jūnijā. V. Sk.

Nometņu dzīve

6. jūlijā kooperācijas dienas gadījumā Eslingenā sanāksmē pulcēsies arī piensaimnieki, lai apspriestu aroda jautājumus un darba izredzes. Sanāksme notiks tautskolā, Breitestr. 19, plkst. 10 (turpat pārnakšņošanas iespējas). Sanāksmē lūgti piedalīties pienotavu un sierotavu techniskie un pārvalžu darbinieki. Par piedalīšanos iepriekš ziņot rakstiski K. Gailītim, Esslingen, Urbanstr. 24a (14a).

Hallendorfas nometnē (ngļu joslā) arodu kursos apmāca 16—20 gadu vecus jauniešus drēbnieku, namdaru, kurpnieku un pulkstenu taisītāju nozarē. Šuvēju darbnīcā apmāca 16—20 g. v. jaunietes, bet mājsamniecības darbos sievietes no 16—30 g. vecumā. Visiem kursantiem obligāti jāmācās arī angļu valoda. Kursos mācās arī citu nometņu vieninieki.

Ansbachas latviešu nometnē lauksaimniecības kopa nākošos 4 mēnešu piensaimniecības kursus uzsāks 8. jūlijā. Teorētiskās mācības sniegs nometnes agronomiskie darbinieki, bet 2 mēnešu prakse jāveic Ansbachas pienotavā. Kursus beidzot pārbaudījumi. Kursantus paredzēts uzņemt arī no citām nometnēm. Kursantus ieskaitīs nometnes uzturā, iespējams, ka būs arī nodarbināto papilddevas. Kursantiem no citām nometnēm pieteikšanās rakstiski pie piensaimniecības kursu vadītāja J. Vandera vai kopas vadītāja E. Avotiņa — Ansbach, Hindenburg Kaserne, Lettenlager, Block B.

Vācijā atrodas lielāks skaits latviešu bērnu, kurus kaŗa laikā aizveda no dzimtenes. Šie bērni jau sasnieguši skolas vecumu (6—12). Sena un vispār atzīta patiesība ir, ka fiziski veselus un garīgi normāli attīstītus bērnus vislabāk uzaudzināt ģimenēs. Šlezvigas-Holšteinas apgabalā, kur atrodas ap 120 latviešu bērnu, jau uzsākta šī vecā un labi pārbaudītā audzināšanas kārtība. Audžu vecākiem, kas vēlas pieņemt bērnus audzināšanā, latviešu pārstāvim Šlezvigas - Holšteinas (Hamburgas) apgabalā S. Jaundzemam — (24) Lübeck, Gr. Burg Str. 59 — jāpieprasa īpaša aptaujas lapa, pēc kam bērnu novietošanu izlems komisija un par rezultātiem paziņos lūdzējam.

Amerikas latvieši organizējas

Filadelfija ir viens no lielākajiem latviešu centriem ASV un turienes tautieši, baptistu draudze, bijusi jo aktīva palīdzības darbā. Lai šo darbu vēl vairāk intensivizētu, Filadelfijas tautieši sasaukuši 5. maijā sanāksmi, kurā piedalījās visas vietējās latviešu sabiedriskās, draudzes, kultūrālās, zinātniskās un labdarības organizāciju pārstāvji. Sanāksmes iniciātori ir: Brīvo latviešu biedrības valdes Kr. Roos, Baptistu draudzes — H. Egle, luteriņu draudzes — M. Kalniņš un pantekostu draudzes — Dr. Tomass. Sanāksmes darba kārtībā bija šādi jautājumi: latviešu imigrācijas sekmēšana ASV un gādība par iebraucējiem, palīdzības darbs saskaņošana, tautiešu informēšana par iecelošanas iespējām Ziemeļu un Dienvidamerikā un latviešu kopīgā mūzikas izaudzināšana.

No viņa krasta uz nometnēm raugoties

VĒSTULE LATVIJAI NO ŅUJORKAS

Pārskatot no Vācijas saņemtos latviešu laikrakstus, manu uzmanību saistīja Latvijas 22. aprīļa ievads „Pašu kļūda". Ja rakstā izteiktais pamudinājums — mācīties angļu valodu un praktiskus amatus — būtu iespiests trekniem burtiem katras latviešu DP avīzes katrā numurā pirmajā lappusē, arī tad tas nebūtu par daudz.

Tāpat kā dzimtenē, arī trimdā katra pienākums ir uzturēt sevi un savu ģimeni. Dzimtenē palīgos nāca kā iepriekšējo paaudžu uzkrātās vērtības, tā arī pašu uzkrājumi vecumu dienu nodrošināšanai. No visa tā trimdiniekam pāri nav palicis nekas. Viņš ir tikai pats, kāds ir pēc savas fiziskās veselības, garīgās attīstības un gatavības darbam. Bez tam viņam vēl jāatrod kādā citā zemē, kādas citas tautas vidū vieta, kur varētu sākt pielietot savu darbu par līdzekli eksistencei un labklājībai.

Tāpēc nav vairs svarīgi, ko strādājis un varējis strādāt dzimtenē, tagad jāatbild tikai uz vienu jautājumu: „Ko es varu strādāt ārzemēs un kā varu pavairot sava darba vērtību?" Pārbaudīsim mazliet atbildes, pieņemdami, ka attiecīgie DP, piemēram, ir nonākuši Amerikas Savienotās Valstīs.

Lai ārsts iegūtu tiesības nodarboties savā arodā, Ņujorkā neprasa ne nodzīvošanas cenzu, ne ASV pavalstniecības iegūšanu, bet tikai pārbaudījuma izturēšanu angļu valodā un attiecīgos speciālos priekšmetos. Tomēr neviens no iebraukušajiem latviešu DP ārstiem še vēl nestrādā par ārstu, jo neprot angļu valodu. Bet kamēr to mācās, ir vajadzīgi līdzekļi sevis un ģimenes uzturēšanai. Jāmeklē cits darbs „medicīniskajā līnijā" uz apakšu — masieŗa, slimnieku kopēja, laboranta utt. Bet arī šim darbam vajadzīga atļauja, kuŗas iegūšanai atkal ir pārbaudījums. Bet kā to lai iztur, ja neprot angļu valodu? Un tā jānonāk pie visvienkāršākā fiziskā darba, kas nepieradušam grūts, sliktāk atalgots un mazāk paliek laika un enerģijas arī valodas mācībām. Vienīgais iemesls visam tam — angļu valodas neprašana, ko tomēr divu gadu laikā, dzīvojot Vācijā nometnēs, varēja iemācīties. Un ja šeit Ņujorkā pirmais pilntiesīgais ārsts no latviešu DP vidus būs chirurgs T. Stapräns, tad tikai tāpēc, ka viņš jau angliski bija cītīgi mācījies Vācijā un tagad, dzīvodams Oregonā krusttēva paspārnē, mācās un tikai mācās.

Inženieriem tas pats, kas ārstiem, ar to starpību, ka viņiem tomēr vieglāk atrast labāk atalgotu fizisku darbu fabrikās, darbnīcās vai pie būvēm.

Tālāk lielā juristu, ekonomistu, paidagogu, teologu grupa, pieskaitot tai arī šīs nozares darbiniekus, kam nav akadēmiskās izglītības — administrātīvo un saimniecisko iestāžu ierēdņus. Kā tad nu mēs, jo arī es esmu no šīs grupas, varam nopelnīt te maizīti? Varam, bet tikai ar divi priekšnoteikumiem: ja protam kaut cik angliski un ja spējam pārslēgties uz citu, praktisku arodu. Pārskološanos uz citu arodu ļoti labi var izdarīt arī šeit, jau strādājot, ja vajadzīgs — brīvā laikā vēl apmeklējot kursus. Svarīgas patiesībā ir tikai angļu valodas zināšanas. Ja to nav, tad ir skaidrs, ka gandrīz neiespējami sākt strādāt pat visvienkāršāko darbu, nemaz nesapņojot par pārskološanos uz labāk atalgotu darbu. Kursos taču še arī māca angļu valodā. Arī tie šīs grupas ļaudis, kas jau labi prot angliski, lai pirmajā laikā necer uz darbu „kādā birojā". Labs laiks paies, kamēr iepazīsies ar šejienes īpatnībām. Bez tam šeit biroju darbiniekiem vai, kā viņus te sauc, „white collar men" (balto apkakļu vīri resp. baltroči) algas zemas, salīdzinot ar strādniekiem.

Pirmajā laikā, atkarībā no vecuma un izturības, šīs grupas cilvēki var cerēt uz darbu fabrikās, noliktavās vai pie māju ierīču darbināšanas un uzraudzīšanas. Bet sievietes pie šūšanas darbiem, skaistuma kopšanas salonos, veļas virējām. Kam būs uzņēmība un interese, tie būs iztikuši.

Profesionālam amatniekam, ja kaut cik var sarunāties angliski, te pavisam nav' ko bažīties. Saprotot valodu, amatnieks drīz vien piesavināsies visus šejienes paņēmienus. Un ja es konkrēti neminu nevienu arodu, kas būtu jāmācās, tad tāpēc, ka pašu amatu un darbu nosaukumi un darba paņēmieni ir tik atšķirīgi no Eiropā parastajiem, ka bez sīkiem aprakstiem tie tik un tā nebūs saprotami. Pielietojot masu ražošanas principu, te valda mašīnas un īpats darba procesa sadalījums. Reizē tas ir arī viens no pamatiem ASV augstajām reālalgām un augstam dzīves standartam. Interesanti atzīmēt dažus datus, ko nesen publicēja Ņujorkas universitātes profesors Luiss Henijs (Haney): kokvilnas krekla pagatavošanai ASV vajadzīga viena darba stunda, kamēr Anglijā četras, bet pirmskaŗa Vācijā deviņas un pus stundas. Viena radio uztvērēja pagatavošanai ASV vajadzīgas 60 darba stundas, Anglijā — 170 bet Zviedrijā — 262 stundas. Tā paša akmeņogļu daudzuma iegūšanai, kam ASV strādnieks izlieto vienu stundu, Krievijā izlieto septiņas stundas. Un kaut ASV dzīvo tikai ap 6% no visas pasaules iedzīvotājiem, šejieniešiem pieder 75% no visas pasaules automobiļiem, 54% — no saldēšanas ierīcēm; 50% — radio uztvērēju. Viņi patērē arī 1/3 pasaulē ražoto ziepju.

Vai tāpēc kāds brīnums, ka kvotes sarga iekļūšanu šeit?

Ņujorkā, 1947. g. maijā.

Haralds Liepiņš

Latviešu stāvoklis Dānijā

Latviešu bēgļu pārstāvju sanāksmē maijā Kēgē noskaidrojās, ka pēdējā pusgadā arī šeit visās nometnēs pasliktinājies uzturs un ievesti dažādi ierobežojumi. Bēgļu iesaistīšana darbā galvenām kārtām notiek lauku darbos. Dienas izpeļņa ar darba devēja uzturu amatniekiem par 8 stundu darbu 20—30 kronas, bet lauku darbos, kur darba laiks nav tik precīzs — vīriešiem 10—12, sievietēm 4—6 kronas. Par mitekli un uzturu nometnē vieniniekiem jāmaksā 3,50, ģimenes cilvēkiem līdz 10 kronas. 47 personas pieteikušās lauku darbos Francijā, bet neskaidro politisko apstākļu dēļ šī akcija apstājusies. Reģistrēti 53 jūrnieki, par kuŗu nodarbināšanu notiek sarunas ar angļu, holandiešu un norvēģu kuģniecības sabiedrībām, bet 200 amatnieku vēlas doties darbā uz Zviedriju. Uz Angliju darbam pagaidām var pieteikties tikai sievietes. Pārtikas sainīšu sūtīšanu uz Vāciju nolemts turpmāk ietilpināt kā palīdzības nozarī latviešu YMCA's darbībā. Pieteikts jauns 685 sainīšu sūtījums.

Bēgļu nometne pie Esbjergas pārvietota uz Kjersingu. Par nometnes vecāko ievēlēts M. Mickēvičs. Alborgas nometnes vecākā pienākumus darbā aizgājušā M. Brieža vietā uzņēmies zv. adv. A. Fridenbergs.

J. V.

Anglijas akcija

rit savu parasto gaitu. Angļu komisijas patlaban strādā Neištatē un Eitinā, līgstot 50—70 cilvēkus dienā katrā no šīm vietām. Pieteikšanās ļoti dzīva. Domā, ka, piem., no 1400 Eitinas nometnes iedzīvotājiem šinī gājienā uz Angliju aizbrauks puse. Pēc tam komisiju gaida Lībekā, kur braucēju skaits, šķiet, būs daudz lielāks kā pirmajā gājienā. Komisijas vēl darbojas pēc tiem pašiem noteikumiem kā sākumā.

Kāda mūsu tautiete Anglijā iekritusi smagākā klizmā, jo ievietojusi uz Vāciju sūtāmā sainītī neatļautas mantas. Pārbaudē šis pārkāpums konstatēts un par to draud ļoti bargs sods.

A.

VĒSTULES REDAKCIJAI

P. Kalniņš, Hanavā

ATSĀKAMA LIETA

Savā laikā itin bieži daudzināja projektus dabūt nometņu apsaimniekošanā tādas saimniecības, kas Vācijā piederējušas nacistu dižvīriem un tagad ir apķīlātas. Bet tagad šī lieta noklususi. Ir zināms tomēr, ka žīdi, sagatavodamies jaunajai dzīvei Palestīnā, tādas saimniecības ir iekārtojuši un tur ne vien apmācās lauksaimniecības darbam, bet viņu darbs ir par svētību arī vāciešiem. Principā tātad šādas saimniecības vajadzētu varēt iegūt apsaimniekošanā arī citiem DP.

Kad tagad lasām ziņas, kādu arodu pratējus meklē citas zemes, tad arvien pirmā vietā ir arī lauksaimniecība. Tad jau īsteni arī Anglija, Francija un Kanāda utt ir ieinteresētas, lai cilvēki, kas nākotnē gribētu strādāt lauksaimniecībā tajās zemēs, ar šo darbu arī iepazītos jau iepriekš. Šīs valstis ir arī IRO dalībnieces. Varbūt mūsu pārstāvības varētu griezties pie IRO, norādīt uz šo apstākli un lūgt palīdzību. It sevišķi reālas tādas iespējas kļūtu, ja IRO pieaicinātu arī DP pārstāvjus, kā tas nesen bija minēts, ka tādi ierosinājumi pastāvot.

Nikolajs Seglenieks

LATVIEŠI ZVIEDRIJĀ

„Mēs, laivinieki"

MŪSU KORESPONDENTA VĒSTULE NO STOKHOLMAS

1945. g. februārī Stokholmā notika pirmā lielākā latviešu sanāksme, kurā kāds vīrs sidraba matiem uz vairāk kā simtsgalvaino sanāksmi teica šos vārdus: — „Mēs, laivinieki!"

Šos vārdus esmu bieži pārdomājis un pieminējis, kā mēs, latvieši, esam nonākuši dzeltenā krusta karoga zemē. Esmu pārdomājis, kā kuŗais ir atstājis dzimtenes krastu, ko pārdzīvojis, laiviņā braucot pāri jūrai, un ar kādām izjūtām sasniedzis otru krastu. Vai visiem bijusi tikai laime, vai arī bieži tā bija uzņēmība, drosme un paļāvība liktenim? Ir vīri, kas vienā gadā daudzas reizes skatījuši abus krastus un cik . nav tādu, kas laimes un miera zemes krastus nesasniedza.

Mēs visi esam laivinieki. Varbūt reiz dzejnieki savāks šos nostāstus un no tiem veidosies aina par to, kā kuŗais mūsu vidū pārvarējis dzintara jūru.

Tur būs stāsts . . . par tumšajām naktīm Kurzemes krastos, kur vīri, mātes un zīdaiņi mēnešiem gulēja zem eglēm, lai sagaidītu laimes laivu no brīvības un miera zemes. Daudziem laiva atnāca, bet daudzi to arī nesagaidīja.

. . . par drošsirdīgiem vīriem, kas ar mašīnpistolēm rokās no meža biezokņa izvilka laivu jūras krastā un, atsaudīdamies ar vācu sardzes karavīriem, ielēca laivā un ložu pavadīti atstāja dzimtenes krastu.

. . . kā pusnakts mēness gaismā smailītē trīs jaunieši uzvilka baltu buru un devās uz rietumiem. Pēc četrām dienām laivu ar salauztu mastu un saplēstu buru bangojošā jūrā ietrieca Gotlandes klinšainā krastā. Laivā atrada trīs piesaistītus, pusdzīvus zēnus.

. . . spēcīga motorlaiva tauvā vilka otru laivu. Pirmā — vīri, otrā — sievas un bērni. Pēc tumsās nakts, rīta blāzmā vīri otru laivu vairs neatrada. Pārmeklēja jūru līdz dzimtenes krastam, bet otra laiva palika pazudusi. Kad vīri pēc tam sasniedza otru krastu, tie bija nosirmojuši.

. . . Zviedrijas krasts. Tam lēni piebrauc velkonītis ar sarkanbaltsarkanu karogu mastā. Velkonītim tuvojas zviedru patruļlaiva. Vācu sardze redz, ka viņi pievilti. Pēkšņi pacejas mašīnpistoles stobrs un velkonītis spiests atgriezties uz Kurzemi.

. . . kādā mitrā miglas rīta stundā motorlaivā ūdens sniedzas pāri ceļiem. Daži vīri vēl ar spainiem un krūzītēm smeļ ūdeni ārā, citi nogurumā mākti zaudējuši samaņu. Kāds atsmakušā balsī uzsāk „Dievs, Kungs ir mūsu stiprā pils . . ." Smelšanu pārtrauc, jo ūdens jau sitas pāri laivas malai. Dzied visi no sirds — vīri un bērni. Un šai brīdī pusbrīzlā no miglas izlien glābējs — zviedru kaŗakuģis, kuŗa sardze dzirdējusi jūrā Dieva dziesmas skaņas.

. . . pēc sešu dienu vētras bangām, sievas slapjas guļ nemanā laivas dibenā, bet vīri apdauzītām, asiņainām rokām izsmeļ ūdeni no nepilnus sešus metrus garās laivas. Bez masta, bez airiem, bez stūres laivu viļņi uzmet asai radzei. Laiva sašķist. Daži pieķeŗas pie glumajām akmens sienas spraugām, citus ieskalo jūras putainā dzelmē. Tie pazūd. Dzīvie sasniegusi neapdzīvoto Somijas salu.

. . . Kurzemes krasts. Piebrauc laiva. Uz to dodas bēgļu pulciņš. Pēkšņi no kāpas smilgām izlien 5 vācu pelēki - zilie stāvi. „Rokas augšā!" Bēgļu grupiņu ielenc. Sākas gaŗa runāšana. Pēkšņi par jaunu atskan divi vārdi: „Rokas augšā!" Šoreiz to saka kāds drošsirdīgs latvietis. Aina mainās un laiva atstāj krastu.

. . . Rīgas jūras līci klāj melni pikota necaurredzama nakts tumsa. Krastā ik pa starpbrīdim atspīd mazā signālguntiņa. Krastam piebrauc 120 vietīga zvejas laiva. Tumsā cilvēki juku jukām dodas uz laivu. Jau pēc neliela brīža atskan pavēle: „Uzkāpt tikai bez mantām, visu bagāžu pāri malai!" Jūrā lido saiņi, koferi, portfeļi. Kad pēc nelielas vētras un 36 jūrā pavadītām stundām laiva piestājas kādā zvejas ostā otrā krastā, tad no tās izkāpj 263 latvieši. Dienām un desmitiem visu laiku stāvējuši uz vienas kājas, bez mazākās kustības iespējas, bez ūdens. Zīdaiņiem slāpju remdināšanai izsniegts šampānietis, kas kādam pagadījies līdzi. Bet mērķis ir sasniegts!

Daudz, daudz ir šādu stāstu. Cik dauz ir latviešu Zviedrijas krastā, tik arī stāstu. Tur ir stāsti par laivās mirušiem, par noskalotiem, par gaidītiem un nesagaidītiem un jūrā pazudušajiem, par apbrīnojamu drošsirdību, uzupurēšanos, draudzību. Tur ir stāsti par veiklību, sapratību, izturību. Ir gan mūsu vidū arī tādi, kas jūru pārbraukuši bez grūtībām, bez sarežģījumiem, rāmā laikā, bet to nav daudz. Tādi mēs esam — mēs, laivinieki!

Stokholmā, jūnijā.

Jānis Dāvis astoņdesmitgadnieks

Pazīstamais atturības darbinieks un paidagogs Jānis Dāvis 17. jūnijā atskatās uz astoņdesmit mūža gadiem. Ievērojamas ir viņa sarakstītās mācības grāmatas, kā arī panākumi izglītības veicināšanā, bet visa viņa mūža darbs veltīts cīņai pret dzeršanas netikumu. 1910. g. Dāvis uzņēmās Vidzemes antialkoholiskās biedrības priekšnieka amatu, radīdams lielu rosību latviešu atturības kustībā. Daudz lasītas ir viņa tautai saprotamā valodā sarakstītās brošūras un pēcāk Latvijas skolām domātā Atturības mācība. Būdams izcils runātājs, viņš nolasījis vairākus simtus priekšlasījumu un sarīkojis daudzas pretalkohola izstādes. Savās atziņās viņš palicis allaž uzticīgs pretalkohola cīņas klasiķiem (prof. Bunge, Forels, Krepelins, Heleniuss.). Piedalījies daudzos starptautiskos pretalkohola kongresos un lielu vērību veltījis bezniecas iesaistīšanai pretalkohola cīņā. Būdams pārliecināts, ka mūsu akadēmiskā jaunatne pasaude ienesis sadzīvē jaunas, veselīgākas tradicijas, viņš ziedojis atturības biedrībai un testamentāri novēlēja savus īpašumus Latvijas universitātei atturības veicināšanas sekmēšanai. J. Dāvja filantropiskā darbība visnotaļ pazīstama. Tagad, viņš dzīvo līdzi ar pārējiem trimdiniekiem, jāpavada sava mūža vakars DP nometnē Ansbachā. Šaurajos nometnes apstākļos tomēr bez atsaucības nepalika arī agrākais apvienības Dāvja literārā darbība. — Par nopelniem daudzas trimdas organizācijas izraudzījušas viņu par savu goda biedru.

Sd.

Tikai 24 gadi, bet 20 no tiem veltīti mūzikai

OLAFA ILZIŅA CEĻŠ LĪDZ PAŠREIZĒJIEM PANĀKUMIEM

Ir tādi cilvēki, kas, raknājoties pa veciem papīriem un pētot kalendārus, citiem dažkārt sagādā nepatikšanas ar rakstiem par jubilejām. Šodien par jubilāru varētu „pataisīt" arī Olafu Ilziņu. Lai gan viņš dzimis tikai 1923. g. 5. jūlijā, taču pagājuši jau 20 gadu, kopš Ilziņš dzīvo mūzikas pasaulē. 4. g. vecumā viņš sāka spēlēt klavieres. Kas var zināt — varbūt mēs šodien pazītu plašistu Olafu Ilziņu, bet kādā pavasara vakarā viņam gadījās būt simfoniskā orķestra parasta koncertā Rīgas Vērmanes dārzā. Zēns tur pirmo reizi mūžā dzirdēja un redzēja vijoli. Divi nedēļas viņš gan lūgdamies, gan asarām acis „terrorizēja" vecākus, lai tie nopērk vijoli. Un beidzot nopirka arī.

Viss tālākais ne ar ko neatšķiŗas no tik bieži dzirdētajiem stāstiem par „brīnumbērniem". Vijoli Ilziņš sāka spēlēt 5 g. vecs. Lai izstāstītos lielāks un cienīgāks, viņš mūzicējot stāvēja uz dīvāna. Nākamajā gadā tas jau pirmo reizi uzstājās publiski, bet ar 8 gadiem sešu jau konservatorijā. 14. g. v. Olafs Ilziņš kā mūsu konservātorijas izcilākais audzēknis izpelnījās toreizējā Latvijas valsts prezidenta K. Ulmaņa stipendiju un līdz 1940. g. pavasarim, kad beidza mūsu augstāko mūzikas mācības iestādi, joprojām palika vienīgais šādas stipendijas laureāts. Pēc tam Ilziņš vēl neilgi paspēja papildināties pie tagad Šveicē dzīvojošā profesora Kulenkampfa. Jaunā vijolnieka popularitāte un māksla auga. Tomēr tieši tad, kad bija izplānoti lieli nodomi, 3 gadus vajadzēja spēlēt Rīgas operas orķestrī, jo vācu okupācijas iestādes mākslinieku citādi draudēja norīkot darbos, kas varbūt pilnīgi pārvilktu svītru viņa turpmākajai mūzikas karjērai.

Latviešu sabiedrībā trimdā nesen bija paklīdušas valodas, ka Olafs Ilziņš nodomājis izbeigt mūzika gaitas un arī gaitas, jo „nolicis ieročus". Tie nu noteikti ir dūmi bez uguns, jo sevišķi intensīvi mākslinieks strādāja tieši pagājušā ziemā. Tas pierādījās arī pēdējos koncertbraucienos: aprīlī un maijā Ilziņš piedalījās 20 koncertos. Tagad sekos nass pārtraukums. Vislielākais notikums bija 11. aprīlī, kad mūsu vijoles virtuozs spēlēja mākslas zālē izlutinātajiem Baireitas klausītājiem Brāmsa koncertu simfoniskā orķestŗa pavadībā. Ilziņa guva sevišķi lielu atsaucību no vācu preses visbālākās atsauksmes. Aizvadītajos mēnešos viņš arī bija daudz spēlējis arī sarīkojumos amerikāņu karavīriem virsniekiem. Šāda veida ievērojamākais koncerts bija Frankfurtē.

Olofs Ilziņš tomēr šodien ir tikai DP. Kopā ar māti, savu pastāvīgo pavadītāju, N. Ilziņu, viņš mīt Hanavas latviešu nometnē. Māksliniekiem tur ierādītas 2 istabas. Viena, kurā ir arī klavieres, izveidota tikai studijām. Pavisam neparasts skats tur bija pagājušā rudenī, kad pie mākslinieka mītnes piebrauca liels auto un cauri istabas logiem vilka dažādus vadus. Toreiz Ilziņš iespēlēja Beļģijas radio sabiedrībai skaņu plates, pēc kam tās pārraidīja beļģu un koloniju klausītājiem. Ārzemju viesiem, kas tik daudz apmeklējuši Hanavu, māksliniekam vajadzējis spēlēt bieži. Latviešu vijoles virtuoza māksla tādēļ nav palikusi bez atbalss arī ārzemēs. Daudzos angļu laikrakstos pērn bija atreferēti UNRRAs bij. ģenerāldirektora Vācijā ģen. Morgana vārdi dažiem parlamentāriešiem: viņš zinot mākslinieku, kas patiesībā pelnījis spēlēt Anglijas karaļnamā, bet pašreiz spiests to darīt dažādos šķūņos DP nometnēs Vācijā.

Olafs Ilziņš negrib palikt Vācijā. Tur, kur vēlētos, tāpat kā ikviens no mums, viņš nevar nokļūt. Un tālākā emigrācija? Par to mākslinieks vēl nevēlas runāt. Raizes nedara tas, ka Ilziņš pilnīgi vai pa daļai runā 7 valodas, to vidū spāniski. Šajā ziņā viņam tāds pats talants, kā mūzikā. Svešvalodu izrunas pareizību mākslinieks ātri piesavinās, pateicoties savai lieliskajai dzirdei. Tiešām nav prieka dzīvot Vācijā: ir pat tādas „iespējas", ka kādu dienu vajadzēs pārtraukt visus koncertus, jo nebūs vairs stīgu un lociņu. Ilziņš nevar iedomāties stāvokli, ja nevarētu, piemēram, atskaņot sava iemīļotākā komponista Sibeliusa darbus, ne arī spēlēt viņam gandrīz tikpat mīļo Čaikovska un Mendelsona mūziku. Tagad lietotās stīgas iegūtas ar YMCAs vidutājību, taču šie krājumiņi drīz izbeigsies.

Mazs, bet DP grūti sasniedzams sapnis ir sava auto iegāde, jo Ilziņš prot vadīt ne vien vijoles lociņu, bet arī auto. Nogurdinošie braucieni pārpildītajos vilcienos mākslinieku atturējuši no viena otra koncerta. Bet Olafu Ilziņu savās nometnēs taču tik ļoti gaidām!

A. Šm.

Lija Kronberga

ZVĒRESTS

Es nezinu, kas gulēja
Šai jaunā kapa vietā,
Zem koka krusta uzsprausta,
Zem kauju pliena cietā.
Kāds manas zemes kareivis,
Varbūt, no mana gada.
Un dobji šalca asinis —
Tām izlietām tu rada.
Par savu ceļu atbildēt
Tu nāksi reiz šai vietā.
Un vai! ja nespēs sadzirdēt
Vairs tevi asins lietā.

Chronika

Latviešu palīdzības biedrības priekšnieks Brazilijā J. Āboliņš, kas priekš kaŗa izdeva žurnālu „O Baltico" kopā ar A. Kalniņu Sao Paulo nodomājis atjaunot latviešu Gada grāmatas izdošanu, ko bija pārtraucis kopš 1941. gada.

Kritiķis Jānis Rudzītis atteicies no Lībekas latviešu teātŗa direktora amata. Tagad, kā jau ziņots, teātrim ievēlēta jauna vadība.

A. Sēļzemnieka apgādā Gēsthachtā iznāks Olģ. Liepiņa stāsts „Piemineklis" par Z. Meierovica dzīvi ar E. Ābeles ilustrācijām. Sagatavošanā plaša Trimdas preses gada grāmata — almanachs 1948. gadam Olģ. Liepiņa J. Sudrabiņa un Osv. Akmentiņa redakcijā.

Latviete Aina Pogiņa — Broby, kas precējusies ar dāņu literātu Johansenu, publicējusi grāmatu „Es nāku no Sibirijas" (Jeg komer fra Sibirien), kurā notēlojusi savus 10 gadīgas meitenes iespaidus pirmā pasaules kaŗā un juku laikos Krievijā. Dānijā iznākusi arī Dr. phil. E. Turkinas Latviski — angliskā vārdnīca.

O. Akmentiņš gatavo grāmatu par latviešu gaitām trimdā pirmā un otrā pasaules kaŗa laikā un pēc tam, kas sauksies „Uz svešas zemes".

Kas un kur?

Somersets Moms patlaban raksta romānu „Ketelīna", bet pēc tam sākšot jaunu autobiografisku studiju. Jūlija vidū iznāks jauns viņa īsstāstu sējums „Apstākļu radījumi".

Pasaules filmu un tēlotāju mākslu festivals Briselē ilgs visu jūniju. Filmu konkursā no 8. līdz 27. jūnijam piedalās 17 valstis.

Jānis Veselis

TEIKSMA PAR MANU MŪŽU

(1. turpinājums)

1901. gada ziedonī notika liels ugunsgrēks. Nodega Pīkstuļi, sadega visa mūsu iedzīve. Vēl gulēju gubenī, kad izdzirdu savādu sprakšķēšanu turpat salmos sev aiz muguras. Tēvs uztraukts ieskrēja, satina mani palagā, segā, iznesa ārā. Uguns bija izcēlusies vai pielaista no ārpuses salmos, kas bija sakrauti iebraucamā spraugā. Tēvs, laukā sēdams, bija ieraudzījis liesmas. Sausajā laikā uguns īsā brīdī pārņēma ēku kopas leņķi. Nekas nebija glābjams. Drīz liesma pārsviedās uz istabu, no kuŗas ātri izrāva dažus krēslus, skapi, gultas. Vareni dūmi cēlās kā mākoņu ozoli mierīgajās debesīs, liesmas plandījās, rūca dobji, karsti, nežēlīgi. Saskrēja ļaudis no kaimiņiem, bet tie maz palīdzēja glābšanā. Atminos: resns, cienīgs pagasta vecis Impāns vai Spodris ar smailu, gludu bārdu sēdēja uz mūsu izglābtā stiebru krēsla, mierīgi pīpēja gaŗu pīpi, kuŗas čibuks sniedza līdz zemei, bet tēvs raizīgi tekalēja, šo to glābdams, māte ratnīcas galā svieda saskaldīto malku nost, lai tā nesadegtu, jo ēkā pašā nevarēja iekļūt. „Redzēs, gan tā bāba sadegs," teica pagasta vecis.

Pēc ugunsgrēka mēs apmetāmies rijā, kas vienīgā nenodega. Tad pa pusei zemē ieraktā pirtī, kuŗas akmeņu siena sabruka manā acu priekšā, gandrīz nosizdama tēva māsu Minnu, kas bija atbraukusi palīdzēt. Atlikušo laiku līdz nākamajiem Jurģiem nodzīvojām čigānu istabiņā, jo čigānu piespieda izvākties. Šai pašā ugunsgrēka gadā augustā piedzima mana māsiņa Anna. Septiņpadsmitgadējā saimniekjaunkundze, atbraukusi no Rīgas, ar mani raknājās pa gruvešiem, pelniem, mēģinādama izvilināt atzīšanos, ka esmu gubenī spēlējies ar sērkociņiem, no kā izcēlies ugunsgrēks. Taču man nebija ko atzīties: es biju gulējis, tēvs mani izrāva gluži miegainu no degošā šķūņa.

1902. gada Jurģos pārgājām uz jaunu dzīves vietu Saukas pagasta mazmājā Albretos, ko tēvs nomāja no mežkunga. Braucām pāri kalniem. Acīm atvērās sūneklis, brūns kā saulē apsvilis ar notrusušām priedītēm, mazais aklais ezers Stulvis. Te bija mežu noslēpumainā valstība, te bija plašums, brīvība. Dienām varēju klīst pa kalnaino Runtiņu silu, kur slaikas, augstas priedes ar skuju cekulu tikai pašā galotnē mainījās ar dūksnainām ozolu ielejām, pa Albretu mežu, kur starp kuplām eglēm izburbējušu bērzu stimbenos perēja pūces, pa Rempu priedēm, kur kalniņu izaloja āpši, pa bērzu purviņu, kur varēja ieiet tikai sausā vasarā, kur auga koši sārtas purva puķes mīkstiem kātiem, pa lielo sūnekli, kur mums bija vēlēts ganīt lopus, kur agri jo agri pavasarī ziedēja malngalvji, kur rubesnīca dažreiz iztrūkās no kājapakšas tikpat brūna kā sūna, kurā tās pērklis, aizklīst līdz Stulvim, kam vienā malā ļūneji krasti līgojās kā palags. Te bija vieta, kur es savā mūžā jutos, varbūt, vislaimīgāks, jo nekas nespieda vēl bērna dvēseli, viss tai vērās kā brīnums, kā pasaka: mežs, lauks, putni, zvēri. Vectēvs ar vecomāti tagad pastāvīgi dzīvoja pie mums. Vectēvs stāstīja daudz pasaku, visas tās bija tādas, ka varēja notikt tepat aiz mūsu logiem šalcošajā mežā, tepat varēja būt princeses Skaistaršinas pils, tepat varēja sumpurņi dzīties pakaļ ar otrādi vērstiem papēžiem. Man reizēm likās, ka mežā viņi glūn uz mani, taču labprāt es būtu viņus sastapis. Pūci pats turēju rokā ar visiem tās pūculēniem, tāpat krāšņi cekulaino, raibo, smirdošo puputi, kas izlikās par mirušu, bet palaista aizskrēja Silalauka dzidrajā gaisā.

Iedzinis govis sūneklī, piedzīvoju reiz drausmīgu pērkoņa negaisu. Zibeņi šķīda visapkārt, vīdamies kā sarkanas čūskas, dārdiens sekoja dārdienam, vētra plosījās, debess lietus gāzās zemē kā ezers. Tā bija daudz varenāka, baigāka parādība kā ugunsgrēks, daiļa savās briesmās. Biju gluži viens. Tēvs pļāva sienu tālu pie Saukupes. Māte, vectēvs bija aizgājis uz pļavu. Mājās bija tikai vecā māte ar mazo Anniņu. Es biju tik tālu no visiem, ka neviens nevarēja man palīdzēt. Taču negaiss pārgāja tikpat ātri, kā uznācis. Izdzinos mežā, kur milzu egles bija izrautas ar visām saknēm, citi koki salauzti kā skali, dažu stumbru zibens bija saspārdījis, ieplēsdams švīkas no galotnes līdz saknei. Silalaukā, kas stāvēja atmatā, lopi sāka atkal ēst. Tad uznāca cits padebesis, kas padarīja dienu tumšu. Lija smagi, lēni, biezi. Vecaistēvs (pērkons) bārās retāk. Vētras arī vairs nebija. Vēl neizžuvis pēc pirmā lietus, kļuvu atkal slapjš līdz ādai, lai gan uz brīdi ielīdu ozola caurumā, kur viegli varēja paslēpties pat pieaudzis cilvēks. Atmiņa par šo negaisu palikusi visam mūžam, bet Stulvja sūneklis, Runtiņu sils kļuva par darbības vietu romāniem Saules kapsēta, Trīs laimes, stāstiem Aklais ezers, Sumpurnis.

Citi notikumi Albretos bija sīkāki. Reiz mēnesainā naktī miegā biju gājis pastaigāt mežā, nomircis rasā pie slapjām papārdēm, atgriezies guļu vietā uz siena panta. Šis piedzīvojums palika kā dīvains, neskaidrs, mānīgs sapnis, kas vēlāk iemiesojās Mēnesietes tēlā.

Albretos sāku arī lasīt. Izlasīju visas grāmatas mājā. Tās pa lielākai daļai bija kristīgi reliģiska satura; stipri aizkustināja kāds tēlojums par Jēzus nāvi, kur mistiski paregojumi, saules aptumsums, priekškara pārplīšana templī atgādināja lielās noslēpumainās dabas parādības kā ugunsgrēku, pērkoni. Vecajā Skolas Maizē bija jauki stāsti par zvēriem, par seniem valdniekiem.

Jaunu satraukumu radīja 1905. g. revolūcija. Dumpinieki staigāja apkārt ar medību bisēm, piespieda arī tēvu reiz iet līdzi. Tad nāca soda ekspedīcijas. Atkal ugunsgrēki: dega Galvāni sūnekļa austrumu galā. Pa lielceļu gar mūsu mazmāju jāja krievu dragūni uz Neretu tērēt nevainīgus cilvēkus. Kad 1940. gadā krievu tanki ieripoja Rīgā, man šīs trulās sejas atgādināja to pašu soda ekspedīciju, kas toreiz tāpat kā tagad nāca nomākt tautas brīvību. Mātes brālis Fricis bija piedalījies revolūcijā, slēpās pie mums kādas nedēļas, kamēr aizbēga uz Ameriku.

1906. gada pavasarī mēs atstājām iemīļoto vietu, kur biju pavadījis laimīgas dienas, braucām pa kalniem atpakaļ uz Āniņiem, kuŗu saimnieks mātes brālis Miks arī bija aizbēdzis uz Ameriku gan ne revolūcijas dēļ, bet vairīdamies no iesaukšanas japāņu kaŗā. Vienīgi māte patiesi gribēja uz turieni pāriet, pierunādama mūs visus. Bija agrs, silts pavasaris. Jurģos jau ziedēja plūmes.

(Turpinājums sekos)

DP. konversācijas vārdnīca

Kleinkecas nometnē dzīvo kāds savādnieks, kas, uz Vāciju braukdams, paņēmis līdz nevis kasti ar speķi un zirņiem, bet ar Latviešu konversācijas vārdnīcu. Tā vārdnīca viņam ir vēl tagad. Biezie sējumi ļoti noderīgi lipināmu mantu nospiešanai.

Citādi izrādās, ka vārdnīcai daudz trūkumu. Dzīve iet uz priekšu. Lai dažus trūkumus aizstātu, publicēju šādus papildinājumus pie Latviešu konversācijas vārdnīcas:

A — **aroda kursi** — ierīkojums, par kuŗa vēlamību daudz raksta trimdas prese.

B — **baraka** — apdzīvošanai domāts ierīkojums, kur pa jumtu tek iekšā ūdens.

C — **cūkas cepetis** — senlatviešu ēdiens, pēdējo reizi praktiski pielietots ap 1940. gadu, tautas gara mantās par c. c. saglabājušies daudzi teiksmaini nostāsti.

Č — **Česterfilds** — katram zināma lieta.

D — **diplomātija** — māksla pārgriezt otram rīkli bez naža.

E — **emigrācija** — temats, par ko labāk nerunāt.

G — **grāmatrūpniecība** — 1946. gada objekts vieglai naudas iegūšanai.

H — **Havaja** — salu grupa, par kuŗu trimdas presē nav publicētas tuvākas ziņas, jo nav bijis imigrācijas piedāvājuma.

I — **istaba** — telpa 10—25 cilvēkiem.

K — **komitejas priekšsēdētājs** — nelaimīgs cilvēks, ko citi pierunājuši kandidēt vēlēšanās, bet pēc tam lamā no biksēm laukā.

L — **LCP**, latviešu centrālā padome, latviešu trimdinieku interešu pārstāvētāja (nesajaukt ar LCP, Latvijas centrālā padome, arī latviešu trimdinieku interešu pārstāvētāja).

M — **meitene** — paplašināts jēdziens līdz 65 gadu vecu sieviešu kārtas radījumu apzīmēšanai.

N — **nauda** — skat. Česterfilds.

P — **pašu politika** — citu apmelnošana un sevis izcelšana.

R — **Rīga** — papiross un pilsēta tālu prom.

S — **strādājošais** — cilvēks, kas saņem cigaretes.

Š — **švābs** — cilvēks ādas biksēs uz mucas aiz vērša (pa laikam ar kāksli).

T — **tautietis** — vispār pieņemta uzruna, kad vāc ziedojumus.

U — **UNRRAs direktors** — kaut kas līdzīgs ķīniešu elku dievinam.

V — **vēders** — strādājošiem lielāks.

Z — **ziepes** — vēl tik lielas nemaz nav.

Dīpītis L.

Anglija un Vācija Eiropas likteņos

Kā zināms, ap gadu simteņu maiņu Anglija piedāvāja Vācijai savienību. Ja Vācija būtu šo ofērti pieņēmusi, tad stiprākā jūras valsts būtu gājusi kopā ar stiprāko sauszemes valsti Eiropā, un iespējams, ka pirmais pasaules karš nemaz nebūtu izcēlies. Liekas pavisam nesaprotams, ka ķeizars Vilums varēja noraidīt tik izdevīgu piedāvājumu. Tiesa, viņš Angliju nemīlēja, bet bija taču zināms, ka briesmas draud no Krievijas, kaut arī Vilums visādi centās noskaņot caru sev par labu. Vācijai vajadzēja izšķirties, vai dzīvot mierā, vai karot. Ja karot — tad, Anglijas piedāvājumu nepieņemot, varēja skaidri paredzēt, ka tā atradīsies pretējā pusē. Varbūt Vācija domājās tik stipra, ka varēs uzvarēt abas divas pretinieces? Šādu pieņēmumu gan līdz pat pirmajam karam nekur neatrodam. Un ja jau nu cīņa bija paredzama, tad taču prātīgāk būtu bijis karot ar katru pretinieku atsevišķi, nevis ar visiem reizē. Piemēram, ar Angliju būru kaŗa laikā, kad Francijā un Krievijā bija manāms stiprs pretanglisks noskaņojums un antantetrejsavienība vēl nebija noslēgta. Toreiz gan vēl Vācijai nebija kaut cik ievērojamas flotes. Bet ja tā gribēja uzstāties pret Krieviju — ģenerālštaba priekšnieks Valderzē jau pag. g. s. beigās kaŗu ar krieviem uzskatīja par nenovēršamu (Monts, Erinnerungen und Gedanken, 174. lapp.) — tad taču nevarēja cerēt uz otru tik labu izdevību kā krievu-japāņu kaŗa laikā, kad Anglija bija apņēmusies ieturēt Japānai labvēlīgu neitrālitāti. Vilums tomēr „sargāja Krievijas rietumu robežas" šai kaŗā un pretī nesaņēma itin nekā.

Varbūt viņam bija padomā Anglijas draudzības vietā izvēlēties Krievijas draudzību? Bija daži politiķi, kas ieteica arī tādu ceļu. Krievijas ārlietu ministrs vēl 1914. g. teica vācu diplomātam pazīstamo frazi franču valodā: „Pametiet Austriju, un mēs pametīsim Franciju." Bet Francija kopš 1870. gada kaŗa bija Vācijas nesamierināmā pretiniece, kamēr Austrija bija Vācijas sabiedrotā. Šādu pretaustrisku taktiku ieteicis arī Vācijas vēstnieks Londonā firsts Lichnovskis, ko gan viņa kollēga Monts apzīmē par nenormālu. Tagad, no brangas vēsturiskas perspektīvas noraugoties, liekas, ka Lichnovskim nav bijusi taisnība. Vēlākie atklājumi par Krievijas diplomātu un aģentu darbību Balkānos liecina, ka cara Krievija ir bijusi gluži nepiesātināma savā ekspansijas kārē un ka viņas pārstāvji reālizējuši ārkārtīgi divkosīgu un viltīgu politisku spēli. Iedzīvojusies uz „pamestās" Austrijas rēķina, Krievija tiektos Eiropā tālāk.

Daudz gaišāka laime, šķiet, Vācijai smaidītu pie Anglijas sāniem. Vai tad nebija neviena, kas tādu iespēju paredzētu, saskatītu? Bija gan. Tas bija Vācijas lielākais un līdz šim vienīgais politiķis — Oto fon Bismarks. Vēl būdams sūtnis Pēterpilī, Bismarks 1862. g. rakstīja ārlietu valstsekretāram grāfam Bernštorfam: „Anglija ir mūsu dabīgais sabiedrotais." Gadsimta ceturksni vēlāk, 1887. g. 22. novembrī Bismarks bez savu ierēdņu ziņas rakstīja privātu vēstuli Anglijas premjēram lordam Salisbirijam, ierosinādams domu par abu valstu kopā iešanu „pret mūžīgajām nemieru cēlējām Krieviju un Franciju". Vēl pēc divi gadiem viņš nosūtīja uz Londonu ar līdzīgu piedāvājumu savu dēlu, valstsekretāru Herbertu Bismarku. Toreiz līdz konkrētiem rezultātiem lieta nenonāca. Bismarkam arī pagaidām vairāk rūpēja cita sistēma — viņa kontinentālā savienība ar Austriju, kas bija „pārapdrošināta" Pēterpilī, proti, Vācija bija apņēmusies neiet palīgā Austrijai, ja pēdējā pati provocētu kaŗu pret Krieviju. (Šo visai mākslīgo līdzsvara konstrukciju Vilums nesaprata un atmeta, pēc kam Krievija sāka strauji tuvināties Francijai). Bismarks sprieda, ka apstākļi vēl nav tiktāl nobrieduši, un ka vēlāk Anglija pati centīsies saprasties ar Vāciju. Viņam izrādījās taisnība. Pašlaik Bismarku pilnīgi apmierināja tā sauktā Vidusjūras antante, ko bija noslēgušas Austrija, Italija un Anglija par kopēju politiku Vidusjūrā. Šis politiskais iestādījums vēsturiskos atskatos nav pietiekami izgaismots un raksturots. Vispārējais spriedums ir, ka jau Bismarka laikā pilnīgi noteikti nodibinājusies Vācijas, Austrijas, Italijas trejsavienība, kam kā atsvars veidojās Anglijas, Francijas un Krievijas antante. Patiesībā Bismarks caur Vidusjūras antanti Angliju jau bija mazliet pārvilcis savā pusē. Kamēr šis veidojums pastāvēja, Eiropas miers bija nodrošināts. Vislabāko vēsturisko pētījumu par Bismarka sarežģītajām savienību sistēmām ir sarakstījis bijušais Vācijas sūtnis Latvijā Fridrichs Stive (Stieve).

Lielo politisko mākslinieku Bismarku diletants Vilums ar vieglprātīgu roku atlaida. Bet gadsimtiem mijoties viņš piedzīvoja necerētu laimi: Anglija trīs reizes piedāvāja Vācijai savienību: 1898., 1900. un 1901. gadā. Sevišķi dedzīgs Vācijas draugs izrādījās koloniju ministrs Džozifs Čemberlens, kas gribēja iegūt stipru sabiedroto Eiropā, lai varētu sekmīgāk piepildīt savus Afrikas plānus. Anglijas atbalstā, Vācijai Francijas un Krievijas savienība vairs nebūtu bīstama, arī Savienotās Valstis tādā gadījumā nekad nebūtu nostājušās pret Vāciju.

Bet notika neticamais: Vācija Anglijas piedāvājumu noraidīja. Kādēļ un kā? To uzskatāmi apraksta pazīstamais vācu vēsturnieks, reichstaga bibliotēkārs un archīva direktors Eižens Fišers savā grāmatā: „Holšteina lielais atteikums" („Holsteins grosses Nein").

Holšteins? Pēc amata — ne pārāk ievērojams vīrs, referents ārlietu ministrijā ar slepenpadomnieka titulu. Bet faktiski — Vācijas ārpolitikas aizkulišu vadītājs gadiem ilgi, „pelēkā eminence". Filmā, kur Emīls Jannings tēloja Bismarku, Holšteins attēlots kā baigs intrigants. Kas bija šis barons? Vecs ministrijas ierēdnis, sācis darboties jau Bismarka laikā. Viņš atklātībā nekur nerādījās un bija noslēpumains, kādēļ daudzi laika biedri izteicās, ka viņš esot daimonisks, „šermuļains". Nopietni autori aizrāda, ka viņa raksturs katrā ziņā esot bijis nenormāls. Citi domā, ka Holšteina mistiskā vara bijusi izskaidrojama ar to, ko viņš zinājis nepatīkamas lietas par kancleru Bismarku un Bilovu. Ticamāks gan ir Monta vienkāršākais izskaidrojums: tā kā Bismarks „visu domu darbu veica pats ar milzīgu gribas spēku un lielu uzcītību", tad aiziedams viņš neatstājis ārlietu ministrijā neviena cita kaut cik ievērojama darbinieka. Izcēlies tikai Holšteins ar saviem „piedzīvojumiem un garīgo nozīmību".

Kādēļ Holšteins ieteica noraidīt Anglijas piedāvājumu? Dīvainas domu gaitas rezultātā: ja reiz Anglijai Vācija esot vajadzīga, tad vajagot nogaidīt, līdz tās attiecības ar Krieviju it īpaši saasinās. Vēlāk Anglija solīšot vairāk, piemēram, garantēšot arī Austrijas robežas. Ka Anglija varētu saprasties ar Krieviju, to Holšteins nespēja iedomāties.

Toreiz atbildīgais valsts politikas vadītājs bija Bilovs. Savos memuāros viņš, lai attaisnotos, cenšas pierādīt, ka Anglijas piedāvājums neesot bijis nopietns, ka tam neesot varēts uzticēties. Diplomātisko dokumentu publikācija tomēr liecina pretējo: Bilovs gan ir savu un Holšteina kļūdu vēlāk saskatījis un mēģinājis labot, līdz pat savai aiziešanai 1909. g. vēl cenzdamies nodibināt draudzību ar salu valsti. Bet tad vairs Anglija nebija runājama.

O. Liepiņš

Dažas parādības vācu pēckaŗa grāmatniecībā

IZCILU JAUNDARBU TRŪKUMS, PAPĪRA IEROBEŽOJUMI, GRĀMATU SADALES GRŪTĪBAS

Tāpat kā citās zemēs, arī Vācijas apgādos pēc kaŗa krājas kaudzēm literāru darbu manuskriptu. Trīs ceturtdaļas no tiem ir tādi, kur autori mēģinājuši tvert aizgājušā režīma varas laiku, otrā pasaules kaŗa gadus vai pašreizējo pēckaŗa situāciju. Tomēr viss vairums darbu ir diletantiski vai, labākā gadījumā, viduvēji. Tas atgādina amerikāņa Sinklera Luisa pareģojumu, ka pēc kaŗa beigām ap 5000 jaunu cilvēku, no kaŗa pārnākuši, sajutīs tieksmi ķerties pie spalvas, lai izteiktu savus, kā viņiem pašiem liekas, vienreizējos piedzīvojumus un pārdzīvojumus literāros darbos. Bet, teica Luiss, droši vien 4750 no viņiem uzrakstīs vienu un to pašu un savu darbu savstarpēji iznīcinās.

Vācu publicistikā diezgan bieži dzirdami saucieni: Dodiet mums laikmetīgus literātūras darbus! Kur paliek rakstnieki, kas dotu pārdzīvotā baigā laikmeta mākslieniscko atveidu literārā formā? Arī no latviešu lasītāja dažkārt dzirdēta līdzīga prasība. Tiesa, ir gan mazāku apmēru darbi par kaŗa un bēgļu gadiem, bet lasītāji vēl nevar gaidīt tiešām lielus un aptveŗošus darbus, jo atstarpe starp tagadni un pārdzīvoto kaŗu vēl pārāk niecīga. Lielie rakstnieki visās zemēs vēl klusē. Tas pats Luiss domā, ka labākie otrā pasaules kaŗa romāni gaidāmi varbūt tad, kad visi tā dalībnieki jau 50 gadu būs miruši.

Trūkstot izciliem jauniem darbiem, vācu apgādi lielu vērību velti klasiķu jaunizdevumiem, kā arī agrāk aizliegto vācu rakstnieku un emigrantu darbiem. Bet ko arī gribētu izdot, — viscaur jūtams papīra trūkums, pa daļai arī technisko iespēju sašaurināšanās. Cīnoties ar šīm grūtībām, daži vācu izdevēji, piemēram, Ernsts Rovolts Štutgartē, aizstāv viedokli, ka vispirmā kārtā apmierināmas masu vajadzības un tādēļ ieteic vienkāršus, lētus un lielāka metiena tautas izdevumus. Rovolts pats sācis laist klajā savus rotācijas romānus, kas iespiesti rotācijas technikā uz avīžu papīra un lielā metienā. Pretējs viedoklis, ko pārstāv Berlīnes izdevējs Pēters Zūrkamps, ir tāds, ka nav tik svarīgi apmierināt neizvēlīgā grāmatu „rijēja" lasīt kāri, kā sniegt gara barību vērtīgās grāmatas mīļotājam. Tātad sava veida kollektīvisma un individuālisma sadursme grāmatniecībā.

Līdz ar to nonākam pie trešās problēmas, pie grāmatu sadales grūtībām. Šis jautājums ir aktuāls diskusiju temats arī vācu presē. Domas dalās, un ieteic dažādas receptes. Izdevējs Zūrkamps ieteicis grāmattirgotājiem iekārtot adrešu kartotēku nelielo metienu individuālai sadalīšanai tiem lasītājiem, kam uz to būtu vairāk morālisku tiesību vai īsta vajadzība. Tirgotāji šo priekšlikumu atzīst par praktiski grūti reālizējamu.

Grāmatu reformas ūnijas priekšsēdis šveicietis Castrovs asi nostājas pret dažu vācu izdevēju sludināto saukli par „labās grāmatas diktatūru", jo aiz šis izglītotāko aprindu oligarchijas slēpjoties plašo masu atsvešināšanās no grāmatas un otrās šķiras literātūras melnais tirgus. Šveicei, kas palīdzējusi apkarot grāmatu badu Vācijā ar grāmatu ziedojumiem un ceļojošām bibliotēkām, esot jānostājas pret šādām tieksmēm. Castrovs domā, ka vispirmā kārtā pietiekami jāapgādā visas bibliotēkas un tikai tad privātais tirgus. Viņš arī ieteic papīra ierobežojumu periodam radīt īpašu papīra kartīti, līdzīgu pārtikas vai smēķētāju kartītēm. Katram patērētājam, gan sadalot tos pēc arodu grupām, būtu noteikts papīra daudzums punktos, ko viņš varētu izlietot, izvēloties saņemamo iespiesto vārdu pēc saviem ieskatiem.

Kā „grāmatu bads" un neapmierinātā lasīt kāre ietekmējusi vācu lasītāju gaumi un vērtības izjūtu? Lai to noskaidrotu, angļu iestādes Ziemeļvācijā sarīkoja aptauju, izsniedzot ap 1000 vācu lasītājiem pilsētās un laukos sarakstu ar 675 grāmatu virsrakstiem. Visvairāk piekritēju guva šveicieša Džona Knitela „Via mala" un „Tereze Etjenne". Seko anglis Vorviks Dīpings ar „Pulkvedi Sorelu" un „Sabiedrības autsaiderlem". Tikai tad nāk Tomass Manns un Ernsts Vicherts, abi vācu emigranti, pēc tam amerikāniete Margreta Mičele ar latviešu lasītājiem pazīstamo „Vējiem līdzi", vācietis Viljemss Simpsons ar „Baringsiem", norvēģis Gulbransons ar „Kad mūža meži šalc", anglа Kronina „Citadele" un Tolstoja „Anna Kareņina". No vācu rakstniekiem ceturtajā vietā Gustavs Freitags un Vilhelms Rābe.

Gulbransona „Kad mūža meži šalc" un „Bjerndales mantojumu" šogad izdos arī Nimfenburgas apgāds Minchenē, tāpat Lagerlefas „Gestu Berlingu" un „Nilsa Holgersona ceļojumu ar meža zosīm" un vairākus citus pasaules literātūras darbus. Diezgan daudz apgādu nodarbojas ar dažādu grāmatu seriju izdošanu. Pazīstamais Reklama apgāds pēc kaŗa paguvis izdot pirmos 30 savas „Reklama bibliotēkas" sējumiņus ar populāru darbu jauniespiedumiem. Pasaules literātūras darbu izlasei veltīta būs arī pēc Reklama bibliotēkas parauga veidotā Pasaules bibliotēka, ko izdos Ķelnes zinātnieku un mākslinieku nodibinātās Brīvās Reinas akadēmijas apgāds.

M. Č.

Agrākie DP iegūst literātūras prēmiju

Parīzes žūrija Franču akadēmijas locekļa Žorža Diamela vadībā piespriedusi trīs literātūras Brīvības prēmijas 350.000 franku kopsummā trim autoriem, kas visi agrāk bijuši DP vai kaŗa gūstekņi. Pirmo godalgu — 200.000 franku — ieguva Žaks Lamī par romānu „Septītais zīmogs", 100.000 franku Seržs Millers par romānu „Dzirnas" un 50.000 franku Frederiks Karto Dolīvs par romānu „Bandinieki uz šacha dēļa". Godalgas izsolīja Kalmana-Lēvija apgāds par labākiem tādu autoru pirmdarbiem, kuŗus vācieši okupācijas laikā deportējuši uz Vāciju. Pirmā godalga—200.000 fr. ir lielākā Francijā jebkad izsolītā literārā prēmija, jo Francijā tās parasti nav lielas un kopš franka inflācijas bija kļuvušas gluži smieklīgas.

Vatikans un komūnisms

Pazīstamais angļu žurnālists Aleksandrs Klifords drīz pēc tam, kad viņš atgriezās no Maskavas konferences, devies uz Romu, lai iedziļinātos jautājumā, kas, pēc viņa domām, viens no svarīgākajiem mūsdienu pasaulē — kā veidosies attiecības starp divām ticībām, kas visstiprākas, attiecības starp komūnismu un katoļu baznīcu. Jautājums, saka Klifords, ir svarīgs arī tiem, kas paši netic ne komūnismam, ne tam, ko māca pāvests.

Vatikans kaŗa laikā nav ārēji daudz pārvērties. Baloži lidinājas ap strūklakām Pētera baznīcas priekšā, svētceļnieki nāk un brauc vecos zirgu un mūļu vilktos ratiņos, Vatikana sargi staigā tais pašās vecās renesanses laikmeta uniformās. Kardināļi un monsinjori piebrauc spožās, jaunās amerikāņu automašīnās. Bet uz vecajiem Vatikana mūŗiem redzami uzraksti: „Viva Il Communismo!" Ap uzrakstiem sazīmēti āmuri un sirpji.

Tā ir pirmā ārējā pazīme, ka sākusies cīņa starp komūnismu, kas solās būt ticība visiem, un katolicismu, kas ir apvienojis 300 miljonu ticīgo. Šis ticības ir diametrāli pretējas, un tagad komūnisms Polijā, Dienvidslavijā, Ungārijā un Čechoslovakijā ielauzies stiprākās katolicisma citadelēs.

Vatikanam pieteikts karš, bet atbilde vēl nav skaidri saskatāma. Klifords domā, ka katolicisms var atbildēt trīs iespējamos veidos. Pāvesta politika ir principā slepena un neviens nedrīkst izpaust, kāda ir tās stratēģija. Bet Romā pārrunā visas trīs iespējas. Pirmā ir tā, ka baznīca vienkārši noies „pagrīdē", ļaus jaunajiem laikiem paiet, gatavosies jaunai reformācijai. Otra iespēja ir tā, ka katolicisms turpinās cīnīties pret komūnismu ar tiem pašiem garīgajiem līdzekļiem kā līdz šim un paļausies uz Dieva palīdzību. Trešā iespēja ir tā, ka baznīcu pilnīgi pārorganizēs, lai padarītu to par strādnieku šķiras kustību, piedāvājot strādniekiem visu to pašu, ko piedāvā komūnisms, un vēl Dievu un laimīgu aizkapa dzīvi turklāt.

Ka pāvests izšķirsies par pirmo iespēju, tam tic tie, kas zina, ka katoļu baznīca ir veca organizācija, kas viegli rēķinājas ar gadu simteņiem un neuztraucas par ikdienu. Tie pielaiž varbūtību, ka komūnisms ņems pārsvaru pasaulē, bet tic arī, ka reiz nāks jauna rīta ausma baznīcai.

Vairāk ir tādu, kas domā, ka baznīca savu taktiku pret komūnismu nemainīs. Vismaz līdz šim Vatikans nav darījis nekā aktīva ne Ungārijā, ne Polijā, ne Dienvidslavijā. Vatikans nav nevienu aicinājis uz krusta kaŗu. Vienīgais, kas ir darīts, ir tas, ka baznīca pūlējusies padarīt intensīvāku savu darbību. Pašā Italijā ievērojamā mērā pavairots baznīcas svētku dienu skaits. Nodibināti jauni garīgi ordeņi un jaunas misijas. Citiem vārdiem — pastiprināta baznīcas propaganda. Un daudzi domā, ka ar to pietiks. Tai pašā laikā vēl baznīca uzsveŗ, ka tā sabiedriskos jautājumos tikpat progresīva kā komūnisms. Piemēram min to apstākli, ka daudzi Italijas komūnisti esot kārtīgi katoļu baznīcas apmeklētāji.

Klifords tomēr konstatējis, ka arī pašās Vatikana aprindās ir liels skaits tādu, kas domā, ka ar šādu rīcību vien nepietiek. Tie ir ļaudis, kas domā, ka baznīca pašreiz pārdzīvo tādu asu krizi, kas nav pārvarama parastiem līdzekļiem. Tie prasa, lai pašu baznīcu radikāli reorganizē. Viens no līdzekļiem tā panākšanai esot katoļu partiju dibināšana un balstīšana daudzās zemēs. Bet šīs partijas tomēr jau tagad izrādījušās vājš ierocis. Viņu politika bijusi nedroša un tikai šad tad tā bijusi kristīga. Ļoti daudzos gadījumos katoļu partijas pat apvienojušās koalicijās ar komūnistiem. Klifords piebilst, ka līdz šim gandrīz katrs, kas sabiedrojies ar komūnistiem, galu galā zaudējis.

Daļa no tiem, kas prasa, lai katoļu baznīcu reorganizē cīņai ar bīstamāko pretinieku, kāds tai kopš gadu simteņiem bijis, domā, ka vispirms vajadzētu atmest liekās ceremonijas un greznumu un pārvērst baznīcu par ikdienas lietu. Mācītājiem vajadzētu ģērbties tāpat kā citiem cilvēkiem un varbūt tiem pat vajadzētu precēties. Baznīcai vajadzētu iespaidot bagātos atteikties no savas mantas un nodot to nabagiem. Baznīcai pašai vajadzētu pretoties visāda veida privilēģijām un dzimuma vai šķiras priekšrocībām. Tai vajadzētu kļūt par strādnieku kustību.

Bet, piebilst Klifords, nekādas pazīmes vēl nerādot, ka kaut kas tāds notiktu. Par tagadējo pāvestu vispār zināms, ka viņš ir vairāk domātājs nekā cīnītājs. Varot gan arī būt, ka viņš gatavo kādu sarežģītāku, dziļāku cīņas taktiku, kas vēl nav pārskatāma. Pagaidām tomēr liekoties, ka Vatikans balstās tikai uz garīgajiem aizsardzības ieročiem un nedomā par pretuzbrukumu, ticēdams, ka garam galu galā jāuzvar. Spriežot pēc notikumiem komūnisma pārvaldītās zemēs, tomēr esot jāšaubās, vai ar šo spēku un ticību vien pietiek.

DM.

Harijs Pīls dresē tīģeŗus

Nacistiskā Vācija savas varas izplešanās laikā izkliedējusi daudzus Eiropas skatuves un filmu māksliniekus. Daļa emigrējusi, citi Vācijā vajāti, vēl citi devuši meslus Hitlera režīmam, kādēļ tagad „krīt cauri" denacifikācijas kamerās. Daži vairs nav starp dzīvajiem, piemēram, izcilais aktieris Heinrichs George, kas miris kādā internēšanas nometnē krievu joslā.

Daudzi Eiropas skatuves un filmu mākslinieki atrada patvērumu un vēl tagad darbojas ASV. Fricis Kortners Holivudā tēloja franču kalnrači filmā „Naža asmens", Marta Egerte ar savu vīru Janu Kipuru atlikusi Berlīnes apciemojumu, jo Holivudā aizņemta ar operas „Marta" filmēšanu. ASV vēl darbojas Ernsts Verebess, Dollija Hāse, Gustija Hubere, Annelīze Ūliga uc. Emīls Jannings grib meklēt laimi Dienvidamerikā. Maksis Hanzens darbojas par operas režisoru Stokholmā, bet Šveicē uz dzīvi apmetušies Kurts Gecs, Kēte Golda, Evalds Balzers, Heincs Hilperts. Dziedonis Richards Taubers tēlo galveno lomu kādā angļu filmā, tāpat galvenā loma angļu baleta filmā ir Ādolfam Volbrikam, kas tagad saucas Antons Volbruks.

Austrijā atkal darbojas un piedalās „Lizistratas" filmēšanā Atila Herbigers un Pauls Kemps. Austrijā darbojas arī Teo Lingens, Rūdolfs Forsters un Kēte Dorša, kas uzstājas operetēs, Marija Andergaste, Paula Veseli, kas atgriezusies no nervu sanatorijas, kā arī Marika Rēka, kas bija apsūdzēta par spiegošanu, bet attaisnota. Divu filmu uzņemšanā piedalīsies Zāra Leandere. No citām slavenībām Ingrida Bergmane, ko uzskata par „Grētu Garbo Nr. 2" joprojām darbojas ASV, Marlēne Ditricha ieradusies Eiropā, tāpat franču aktrise Annabella un pēc Ņujorkas turnejas arī Moriss Ševaljē, kas abi filmējas Francijā.

Liels skaits vācu aktieŗu pēc denacifikācijas atkal darbojas Vācijas skatuvēs un pirmajās pēckaŗa uzņemamās vācu filmās. Berlīnē darbojas Hanss Alberss, Viktorija Ballasko, Kurts Vespermans, Hanss Nīlzens, Zabine Pētersa, Gustavs Frēlichs, Karsta Lēka, Ženija Jugo, dziedonis Marsels Vitrišs, Hanss Zēkerss, Heincs Rīmans uc.

Angļu joslā darbojas no gūsta atlaistais Matiass Vīmans, Fita Benkhofa, Hilde Krāle, Villijs Fričs, Renē Deltgens, bet amerikāņu joslā Viktors de Kova, Sibilla Šmice, Luize Ulricha, Gizela Ūlena, Villijs Doms, Hilde Hildebrante, Alberts Florats, Villijs Birgels, Viktors Štāls, Frichs Ponto, Vinnija Markuse, Oto Vernike. Atkal uzstājas Irēne Meiendorfa un Kārlis Ludvigs Dīls. Franču joslā apmetušies Albrechts Šēnhalss un Teodors Loss, bet Harijs Pīls krievu joslā dresē tīģeŗus kādā Leipcigas cirkū. Pīla prāvā par aptaujas lapas viltošanu dāmas publikā lēja gaužas asaras.

M. D.

Komūnisms iekaŗo Holivudu

ASV Tautas pārstāvju nama pretamerikāņu aktīvitātes komisijai izmeklējot apstākļus Holivudā, romānu rakstnieks Ruperts Hjūzs izteicies, ka Holivuda esot pilna komūnistiem, no kuŗiem daži pelnot 3000 līdz 5000 dolaru nedēļā un kuŗus nevarētu piedabūt doties uz Krieviju ne miljons gados. Tie sākuši pārņemt savā ietekmē filmu rakstnieku apvienību jau 1937. gadā, un tiem jau gadiem ilgi gan slepeni, gan atklāti bijusi liela noteikšana Holivudā. Kino aktieris Ādolfs Menžū izteicies, ka nevarot saprast, kā Holivudā varot būt tik daudz miljonāru, kas noskaņoti par komūnismu. Viņu vidū esot vismaz pusducis filmu direktoru un arī aktieŗi. Komūnistu vara filmu rūpniecībā esot tik liela, ka daudzi no mazājiem gariem baidoties kaut ko uzsākt pret viņiem. Aktieris Ričards Arlens norādījis, ka īstie komūnisti esot filmu rakstnieku vidū, kas protot šķietami nevainīgā veidā iekontrabandēt manuskriptos daudz propagandas, ko aktieŗi spiesti izplatīt tālāk. Aktieris Roberts Teilors liecinājis, ka administrācija viņu 1943. gadā spiedusi piedalīties filmā „Krievijas dziesma", kas bijusi propagandas pilna. Teilora iesaukšana lidotājos atlikta tik ilgi, līdz pabeigta filmas uzņemšana.

„Newsweek"

Neuzticības un baiļu varā

IKDIENAS DZĪVE GRIEĶIJAS GALVASPILSĒTĀ

„Daily Mail" pasācis sniegt lasītājiem rakstu seriju ar kopīgu virsrakstu „Tāda tagad ir Eiropa". Vienā no šiem rakstiem aprakstīta ikdiena pilsoņu kaŗa piemeklētās Grieķijas galvaspilsētā Atēnās.

Mēnesnīca vairāk kā 3000 gadu vecajā pilsētā ir tāda pati kā agrāk. Bet tā arī gandrīz ir vienīgā, kas nav pārvērtusies. Pilsētas iedzīvotāju prāti vairs nenesas uz sēdēšanu mēnesnīcā Akropoles pakājē un skatīšanos uz vecajiem mūŗiem vai jūru, kas izplešas aiz pilsētas. Pilsētas iedzīvotāju prātus māc bailes un izmisums. Tā sirsnīguma, jautrības un pat vieglprātības vietā, kas agrāk bija raksturīga karstasinīgajiem atēniešiem, tagad stājusies aizdomība, neuzticība, skopums un cietsirdība.

Kāds Atēnu dienas laikraksts nesen pirmajā lappusē iespieda sešu nocirstu galvu fotografijas. Kāds cits laikraksts ap to pašu laiku ziņoja, ka piecu 15 līdz 20. g. v. zēnu un jaunieśu galvas izstādītas publikas apskatei policijas iecirkņa priekšā. Šādas drausmas vairs nespēj atēniešus satraukt. Viņi par daudz pie tā pieradināti.

Neuzticība pārņēmusi visus. Nesen pa Atēnu ielām virzījās kāda pareizticīgo procesija. Ielās bija tikpat daudz policistu, cik procesijas dalībnieku, un tomēr cilvēki slēdza ciet logus un durvis. Atēniešiem tagad bail no katra ļaužu saplūduma, kaut vai tas būtu baznīcēnu gājiens. Neuzticība un bailes izgaisinājušas atēniešu priekus. Pat jaunatne vairs nepriecājas un vairās vakaros būt ārpus mājas, jo nekad nevar zināt, vai kāda policijas patruļa neaiztur viņus uz aizdomu pamata.

Visā pilsētā ir tikai neliels rajons ap Britanijas viesnīcu, kur vēl skan priecīgas runas. Bet tas arī ir forsēts prieks, tur priecājas ārzemnieki un viņu nedaudzie, bagātie, bet samulsušie grieķu namatēvi. Atēnās palikuši vēl divi grezni naktsklubi, kur glāze skotu viskija maksā 2 dolarus, un divi smalki restorāni, kur pusdienas maksā mazākais 6 dolarus. Šie lokāli katru vakaru pilni līdz pēdējai vietai. Tai pašā rajonā vēl atrodas arī nelieli, ļoti eleganti juvelieŗu veikali, kur lētākā manta ir auskari, kas maksā 50 dolaru. Šai pašā rajonā arī satiksme ir dzīva un laistās jauno amerikāņu automobiļu chroms un niķelis. Bet tas arī ir ārzemnieku rajons.

Nedaudz soļu tālāk sākas īstās Atēnas. Vispirms nāk Omonijas laukuma rajons, kas 1944. gada decembra cīņu laikā bija „nevienam nepiederoša zeme". Šai vēl pa daļai nopostītā rajonā grieķu karēivji un jūrnieki vakaros lūko aizmirst bailes no rītdienas ar alkohola un sieviešu palīdzību.

Tālāk nāk vidējo šķiru dzīvojamo māju rajons. Tur mīt valsts ierēdņi un sīkie veikalnieki. Tie pašreizējos apstākļos nevar atļauties pat reizi nedēļā aiziet uz restorānu. Viņi sēž savās mājās vai māju priekšā un mūžam ir norūpējušies, jo zina, ka vienalga, kas arī nenotiktu, katrs nākošais notikums viņu stāvokli tikai vēl vairāk pasliktinās.

Vēl tālāk, apkārt visai pilsētai ir „Atēnu ērkšķu kronis" — nabadzīgo ļaužu mitekļu kvartāli. Šo ļaužu dzīve jau kļuvusi tik grūta, ka grūtāka vairs nevar kļūt. Mājas, kur tie mitinājas, ilgos kaŗa gados nav labotas un draud sabrukt, drānas, kas viņiem mugurā, pagalam nodilušas, ēdiens kļūst no dienas dienā dārgāks un dzimst arvien mazāk bērnu. Kaŗš un kaŗa sekas nodarījušas atēniešiem daudzko, bet viens no redzamākiem notikumu rezultātiem ir tas, ka robeža starp turīgo un nabago kļuvusi tik asa kā vēl nekad.

DM.

Aizmirsti vīri

„Daily Mail" sakopojis ziņas par veselu rindu vīru, kas vēl pirms nedaudz gadiem vai pat mēnešiem bija visā pasaulē slaveni, kuŗu vārdus ikdienas minēja pasaules preses virsrakstos, bet kas tagad nozuduši no skatuves. Pēc laikraksta archīva ziņām, mēģināts savākt visu, kas par šiem cilvēkiem zināms tagad. Daļa no minētajiem vīriem ir tādi, kas latviešu lasītājam mazāk pazīstami, bet daži ir tādi, ko zinām arī mēs.

Vispirms „Daily Mail" jautā, kur palicis maršals Ridz-Smiglijs, kas kaŗa sākumā bija Polijas virspavēlnieks. Par viņu noteikti zināms tikai tas, ka viņš 1939. g. 17. septembrī atstājis Poliju, pēc tam pēdas pazudušas. Tagad baumas vēsta, ka viņš aiz sirdsēstiem miris Rumānijā, bet vēl citi apgalvo, ka viņš redzēts strādājam kādā Polijas lauku mājā.

Laikrakstam nav arī noteiktu ziņu par Maksimu Ļitvinovu, kas bijis cara armijas kareivis, slepena laikraksta redaktors, izbēdzis no cara apcietinājuma, 12 gadus nodzīvojis Anglijā un apprecējis anglieti, pēc tam bijis pirmais padomju vēstnieks Anglijā, 9 gadus bijis PSRS ārlietu ministrs, kamēr viņu atvietojis Molotovs, pēc tam bijis padomju vēstnieks ASV. Šai postenī viņu atvietojis Gromiko, ko viņš dara tagad, tas neesot zināms.

Par Kamilu Šotānu, kas 3 reiz bijis Francijas premjērs un 11 reiz ministrs, bet tagad aizmuguriski notiesāts uz 5 gadiem cietumā, „nacionālo nicināšanu" un visu īpašumu zaudēšanu, zināms, ka viņš pēc paziņojuma, ka Francijā to grib tiesāt par sadarbošanos ar vāciešiem, atbildējis: „Labāk palikšu Amerikā." Tagad viņam trūkstot līdzekļu. Šotāna kundze nesen rīkojusi Vašingtonā koncertu, kuŗā ieejas maksa bijusi 5 šiliņi par biļeti.

Alberts Lebrēns, kas bija Francijas prezidents no 1933. līdz 1940. gadam, gribēja, lai Francijas valdība, nespēdama atvairīt vācu uzbrukumu, pārceļas uz Ziemeļafriku. Kad tas nenotika, viņš tomēr no prezidenta posteņa neatkāpās. Viņu nostūma pie malas Petēns. Tad Lebrēns apmetās uz dzīvi vasarnīcā pie Grenobles. 1944. g. viņš pieņēma ģenerāli Degolu un svētīja jauno kārtību, bet politikā viņš vairs negrib piedalīties.

Dienvidslavijas ekskaralis Pēteris, ko Tito valdība pirms 19 mēnešiem atcēla, atņemot viņam arī valsts līdzekļus, dzīvo Londonā jau kopš tā laika, kad vācieši iebruka viņa zemē. Kad Tito valdība paziņoja, ka bijušais karalis vairāk līdzekļus nesaņems, Pēteris teicis, ka viņam pašam esot tikai tik daudz līdzekļu, lai varētu sevi un savu ģimeni vienu gadu uzturēt. Viņš toreiz gribējis izceļot uz Braziliju, bet tomēr joprojām dzīvo 5 istabu mājiņā pie Londonas un grib iegādāt istabietas.

Italijas ekskaralis Viktors Emanuels kopš viena gada dzīvo trimdā Ēģiptē. 77 gadu vecais ekskaralis tagad izskatās noguris, savītis, balss viņam kļuvusi spalga. Savas dienas viņš aizvada rakstīdams, lasīdams un makšķerēdams.

Starp dažādiem angļu un amerikāņu kaŗvadoņiem, ko piemin „Daily Mail" savā aizmirsto vīru sarakstā, lielākā daļa mums latviešiem maz pazīstami. Par angļu aviācijas maršalu Harisu rakstīts, ka šis vīrs, kas ar saviem bumbvedējiem salauzis Vācijas pretestību, kopš 15 mēnešiem iekārto jaunu mājokli kādā aizjūras zemē. Vācieši baidījās no viņa vairāk kā no visiem citiem angļu maršaliem, bet pēc kaŗa paši angļi pārmeta viņam, ka viņš rīkojies pārāk nesaudzīgi. Draugi gan aizstāvējuši Harisu, apgalvodami, ka viņš bijis nesaudzīgs tikai miljonu nevainīgu angļu labā, bet pats maršals nolēmis savu dzimteni atstāt.

Pie aizmirstiem vīriem „Daily Mail" pieskaita arī ģenerāli sēru Frederiku Morganu, kas bija viens no invāzijas plānotājiem un vēlāk UNRRAs šefs Eiropā. Pirms 17 mēnešiem viņš radīja sensāciju, paziņodams, ka pastāv slepena organizācija masveidīgai žīdu izvešanai no Eiropas. Paziņojums radīja grūtības ar UNRRU, bet Morgans palika pie sava, kamēr viņu „atbrīvoja". Tagad viņš no jauna sniedzis vairākas intervijas, kuŗās pārmet UNRRAi, ka tā darbojoties kādas ārvalsts labā, bet to „Daily Mail" nepiemin.

Franči cels invāzijas mūzeju

Francijas Nacionālā sapulce pieņēmusi likumu, kas paredz nodot aizsardzībai Normandijas piekrastes posmus, kuŗos Eiropas invāzijas dienā izcēlās malā angļu un amerikāņu spēki. Patlaban atjauno ceļus, kas ved uz šīm vietām, lai apmeklētāji automobiļos varētu nokļūt līdz pašai plūdmalei. Ierosināts celt arī īpašu invāzijas mūzeju, kas izmaksātu 240.000 dolaru. Mūzeju celtu Aromanšas tuvumā, ko tagad oficiāli sauc Vinstona Čerčila vārdā. Anglijas valdība mūzejam apsolījusi daudz eksponātu, ieskaitot liela mēroga mākslīgās ostas modeli. Šo peldošo ostu izlietoja invāzijas operācijās.

DM

Neparasti dvīnīši

Kaut kur Birminghemā, klusā, noslēptā vietā atrodoties putnu ligzda, ko turot lielā noslēpumā, lai to neuzietu „laji" un nesapostītu, ziņo „Daily Mail". Šī ligzda glabājot [illegible] dzeguzes olas vienā ligzdā, kas līdz šim Eiropā novērots tikai 32 reizes. Anglijā šāds gadījums ir pirmais, stāsta turienes ornitologi. Visā Eiropā ornitologi konstatējuši tikai vienu gadījumu, kur vienā — protams, svešā putnu — ligzdā iedētas trīs dzeguzes olas. [illegible] olām.

DM

Laba daudz nevajaga

Amerikas vidienē, apgabalā, ko sauc par Balto smilšu tuksnesi, jau ilgi izmēģina vācu V 2 raķešu šāviņus. Viens no mēģinājumu nolūkiem, protams, ir uzšaut šīs mīlīgās ierīces labi augstu un labi tālu. UP tomēr nesen ziņoja, ka viens V 2 uzšauts tik augstu un tik tālu, ka to vairs nevarējuši atrast. Armijas paziņojumā minēts, ka šāviņus parasti notēmē uz ziemeļiem, t. i., uz tuksnesi. Šis tomēr techniska misekļa dēļ aizskrējis uz otru pusi. Tikai vairākas dienas vēlāk atklājies, ka V 2 iešauts Meksikā. Nekāds posts nav nodarīts un arī diplomātiski sarežģījumi nav radušies.

Ap to pašu laiku Anglijā notikusi pavisam citāda lieta. Par to ziņo Associeted Press. Vadersonas pilsētiņas brīvprātīgo ugunsdzēsēju rota pierādījusi tik lielas sekmes savu ugunsdzēšanas rīku tīrīšanā un apkopšanā, ka viņu komandieris gribējis parādīt šo atzinību un nopircis visai rotai dzeramos. Kamēr ugunsdzēsēji rota priecājusies ap pudelēm, sākusi degt rīku māja un sadeguši visi rūpīgi koptie ugunsdzēšanas rīki.

Piebilstams pie šim ziņām būtu tikai tik daudz, ka arī latvieši trimdā nereti viens otru „apšauda." Kas notiktu, ja tāds šāviens reiz aizietu aplamā virzienā? Latvieši mīl arī savus šādas kaŗošanas un dzēšamos rīkus cītīgi spodrināt un apkopt. Bet kas notiks, ja reiz rīku būdā iemetīsies uguns?

L.p.

DAŽOS VĀRDOS

Poļu iestādes apcietinājušas vairākus pagrīdes organizācijas locekļus, kas esot ciešā sakarā ar „ģenerāļa Andersa neatkarības kustību", rīkojusi terrora aktus, organizējusi streikus, sabotāžu, pretpadomju propagandu un spiegošanu.

Somijas ministru prezidentu Pekalu drīzumā sagaidot Maskavā, lai tur pārrunātu mierlīguma ratificēšanas, reparāciju termiņu uc. jautājumus. Pēc Reutera ziņām, runāšot arī par Somijas komūnistu partijas nākotni, jo Somijas valdību padarot nemierīgu Ungārijas un Bulgārijas notikumi.

Par Polijas trimdas prezidentu nupat mirušā Račkieviča vietā poļu trimdas valdība izraudzījusi Pilsudska laika ārlietu ministru Zaļeski. Londonas poļu trimdas valdību lielvalstis vairs neatzīst, bet tā vēl uztur sakarus ar Vatikanu.

Amerikāņu - padomju Korejas komisija vienojusies par plānu pagaidu nacionālās valdības dibināšanai Korejā.

PSRS Augstākā padome paziņojusi vispārēju padomju likumdošanas saskaņošanu un pastiprinātu atbildību par valsts noslēpumu izpaušanu. Tādi noslēpumi turpmāk skaitīsies arī daudzas parastās statistikas ziņas.

Zāras apgabalā franču iestādes noteikušas jaunu naudas vienību — Zāras marku, ko apmaina pret parasto marku attiecībā 1:1 un kas nebūšot piesaistīta frankam. Izdarīti arī jauni Zāras apgabala robežu grozījumi.

Pirmo reizi kopš kaŗa Dienvidslavijā ieradies angļu valdības loceklis — aviācijas ministrs Bēkers apspriedies ar maršalu Tito.

74 „Liberty" kuģus ASV kaŗa ministrija plāno laist darbā ar vācu komandām, kuŗām atalgojumu maksātu markās.

Kopējs Klusā okeana aizsardzības plāns izstrādāts Austrālijas un ASV ģenerālštābu pārstāvju apspriedēs. Plānā ir runa par ASV pilnīgu atbalstu britu imperijas aizsardzībai un atbalsta punktu nodošanu ASV.

Misisipi plūdos bez pajumtes palikuši ap 23.000 iedzīvotāju. Dažās vietās virs ūdens redzami tikai ēku jumtu gali.

Kviešu rekorda ražu — pāri par 1,4 milj. bušeļu — sagaida šogad ASV. Pēdējo 10 gadu caurmēra raža bija 0,84 milj. bušeļu. Ja ražas paregojumi piepildītos, ASV spētu atkal veselu gadu apgādāt trūkumcietējus apgabalus.

10 padomju žurnālistu apceļos Vācijas amerikāņu joslu.

Pret noslēpumainiem ielaušanās gadījumiem padomju vēstniecībā Londonā protestējis PSRS vēstnieks.

Jauni uzvalki piešķirti 14 zvejniekiem Greifsvaldē, Vācijas krievu joslā, par to, ka viņi jau maija pirmajā dekādā izpildījuši zivju nodevu gada grafiku.

Pirātu laiki vēl nav beigušies: pieci postolēm bruņoti pirāti Malakas jūras šaurumā nolaupījuši kādā uz Singapuru braucoša tvaikoņa kravu. Tas ir otrais pirātērijas gadījums šai apgabalā divu nedēļu laikā.

Ar ceļa spieķi un mugursomu pāri „zaļajai robežai" no krievu joslas angļu joslā ieradies pazīstamais vācu kino aktieris Heincs Rīmans.

Čerčila Balkānu invāzijas plāna noraidīšana - liktenīga kļūda

AMERIKĀŅU LAIKRAKSTA KOMENTĀRI PAR UNGĀRIJAS NOTIKUMIEM

Kad savā laikā sagruva Austroungārijas imperija, grāfs Černins teica: „Mēs jau bijām nolemti nāvei. Mēs vienīgi varējām izvēlēties nāves veidu, un mēs izvēlējāmies pašu briesmīgāko." Pēc „New York Times" speciālkorespondenta domām šis izteiciens patlaban gluži labi piestāvētu bijušam Ungārijas ministru prezidentam Nadžijam, tikai ar to starpību, ka Ungārijas pašreiz izraudzītais nāves veids esot vairāk smieklīgs, kā briesmīgs. Jau kopš vairāk nekā gada bijis gluži skaidrs, ka Nadžija sīkzemnieku partijai, nemaz nevērojot to, ka tā ir vairākuma partija, jau pirms padomju kaŗaspēka aiziešanas no Ungārijas būs jāpazūd, lai dotu ceļu komūnistu dominētai marionetu valdībai. Laikam vienīgi Nadžijam pašam tas neesot bijis skaidrs. Ja Nadžijs jau daudz agrāk principiālu motīvu dēļ būtu atteicies no amata, viņš būtu vairāk kavējis komūnistu plānus. Bet tagad komūnisti izmantojuši Nadžiju par instrumentu savā nodevībā pret ungāru tautu, kas tik ilgi gaidījusi uz demokratiju un pie tam veltīgi.

Atšķirībā no pārējiem komentāriem, ko ārzemju prese veltījusi Ungārijas notikumiem, „New York Times" daļu vainas pieraksta arī pašam Nadžijam, tāpat valsts prezidentam Tildijam, pārmetot viņiem nespēku un godkārību. Ja tie būtu bijuši citādi vīri, komūnisti nebūtu riskējuši tādu taktiku kā tagad. Kā gan ministru prezidents, vadīdams vairākuma partiju parlamentā, varētu būt vainīgs sazvērestībā pret valsti, jo tā taču galu galā būtu sazvērestība pret sevi pašu? Tādēļ citos apstākļos krievi laikam nebūtu atļāvušies šādu skandalozu apsūdzību, raksta „New York Times", bet kreisā spārna ļaudis labi zinājuši, ka Nadžijs nav tāds vīrs, kā, piemēram, agrākais Rumānijas ministru prezidents Maniu. Ungārijas apstākļiem raksturīgs ir tas, ka Nadžijs tikai 18 mēnešus pēc tam, kad tauta brīvās vēlēšanās ar skaidru vairākumu izraudzījusi viņa partiju par valsts vadītāju, pats vairs nevar riskēt atgriezties.

Ungārijā vienīgā no visām okupētajām Donavas valstīm tautai bijusi izdevība brīvās vēlēšanās parādīt, ka tā noraida komūnismu. Tāpēc arī komūnistiem šīs zaudētās pozicijas bija jāatkaŗo soli pa solim, izmantojot trīs galvenos līdzekļus: jau minēto ungāru valstsvīru gļēvumu, sadarbību ar sociālistu vadītāju Šakasitsu, saimniecisku grūtību brīžos kopīgi organizējot streikus un demonstrācijas, un, treškārt, okupācijas iestāžu kluso, bet izšķirošās reizēs arī publisko atbalstu un iejaukšanos.

Fakts, ka Ungārijā vispār atrodas padomju kaŗaspēks, izskaidrojams ar Jaltas lēmumiem, ar to, ka amerikāņu militārie vadītāji noraidīja Vinstona Čerčila plānus invāzijas rīkošanai ne caur Italiju, bet caur Balkāniem, kā arī ar liktenīgo lēmumu — apturēt amerikāņu devīto armiju desmit dienu gājiena attālumā no Berlīnes un septīto armiju 12 km no Prāgas — tā, lai padomju spēki pirmie varētu ieiet šais pilsētās. Reiz iekļuvuši Ungārijā, krievi arī varēja agri vai vēlu panākt sev vēlamā režīma izveidošanos, ievērojot to, ka vajadzīgās uzņēmības viņiem netrūkst un rietumu sabiedrotie mēdz apmierināties ar notu nosūtīšanu.

Svarīgākais pagrieziens bija sīkzemnieku partijas ģenerālsekretāra Kovača apcietināšana, apsūdzot viņu par spiegošanu un terroru pret padomju armiju. Ar to jau pietika, lai iebaidītu nedrošākos partijas biedrus. Kovača liecības arī bija iebaidīšanas līdzeklis pret Nadžiju un citiem sīkzemnieku vadītājiem. Notikumu chronoloģiska secība ir ļoti pamācīga.

1945. g. 4. novembrī sīkzemnieku partija, lauksaimnieku, amatnieku un sīko veikalnieku atbalstīta, brīvās vēlēšanās ieguva 57 proc. visu balsu, sociālisti tikai 17,4 proc., komūnisti 17 proc., nacionālie zemnieki 7 proc. un pilsoniskie demokrati atlikušās 1,6 proc. 1946. g. 1. februārī Ungārija kļuva republika ar prezidentu Tildiju priekšgalā. Tildija vietā tad par ministru prezidentu nāca Ferencs Nadžijs. Bet jau 9. martā komūnistu un sociālistu organizēta masu demonstrācija uzstādīja ultimātīvu prasību Nadžijam — izdarīt tīrīšanas sīkzemnieku partijas „reakcionārajā spārnā". Vienā šādā demonstrācijā vārda īstajā nozīmē izgāza parlamenta vārtus. Četras dienas vēlāk no sīkzemnieku partijas izslēdza divdesmit labā spārna biedrus. Pa to laiku komūnisti pārņēma Budapeštas raidāmstaciju, padzenot no turienes nekomūnistu darbiniekus. 22. martā komūnistiskais tieslietu ministrs izsludināja jaunu likumu, kas paredz cietuma un nāves sodu par tādu patiesu vai izdomātu faktu izplatīšanu, kas kaitē valdības interesēm vai valsts cieņai.

Pagājušā gada 4. maijā policija paziņoja, ka atklājusi ieroču slēptuvi sīkzemnieku partijas galvenajā mītnē Budapeštā. Apcietināja 89 personas, apvainojot tās padomju armijas virsnieku un ungāru policistu noslepkavošanā. 17. maijā policija atkal ziņoja par 700 „fašistisku virsnieku un agrāko žandarmu" apcietināšanu. Oktobrī kreisais spārns jau pieprasīja izstrādāt jaunu vēlēšanu likumu un izsludināt jaunas vēlēšanas, jo kreiso blokam esot vienīgais reālais vairākums — „demokratu vairākums".

Šīgada 21. janvārī Ungārijas parlaments anulēja 8 sīkzemnieku deputātu immūnitātes tiesības, izdodot viņus tiesāšanai par sazvērestību. Martā notika pirmā rietumvalstu reaģēšana uz Ungārijas notikumiem. 6. martā ASV un Anglija iesniedza pirmās notas, protestējot pret krievu iejaukšanos Ungārijas iekšējās lietās. Padomju atbildes notas šīs apsūdzības vienkārši noraidīja. 12. martā ministru prezidents Nadžijs pats, piedraudot ar atkāpšanos, piespieda sīkzemnieku partiju piekāpties komūnistu prasībām un piekrist vēl trīs parlamenta locekļu un trīs ministru padzīšanai. Pa to laiku sazvērestības prāvas jau bija pavirzījušās uz priekšu un piespriesti pirmie nāves sodi. Nadžijs devās atvaļinājumā uz Šveici.

Pēdējie notikumi tāpat vēl svaigi atmiņā. Kamēr Nadžijs tagad paglābies Šveicē un ir laimīgs, ka izdevies izvākt no Ungārijas arī mazgadīgo dēlu un daļu mantas, tikmēr Ungārijā teikšana ir druknajam komūnistu līderim Rakošijam.

NYHT

8000 poļiem Anglijā draud deportācija uz Vāciju

Beidzoties kaŗam, angļu komandā atradās pāri par 179.000 trimdas poļu kaŗavīru. To tālāko gaitu izkārtošana nodarbinājusi Anglijas valdību divi gadus, bet jautājums vēl nav pilnībā atrisināts, un par to nesen notika debates arī Anglijas parlamentā. Pēc angļu kaŗa ministrijas ziņām, 75.000 poļu iestājušies angļu nodibinātajā nometināšanas korpusā. Angļu valdība tos atbalstīs ne ilgāk kā divus gadus, palīdzot atrast civīlu darbu un nometināšanās iespēju Anglijā, vai arī atbalstot izceļošanu uz zemēm, kas tos gribētu uzņemt.

Otra no divām alternātīvām ir repatriēšanās. Līdz šim Polijā atgriezušies 60.400 poļu, bet 16.400 vēl gaida transporta iespējas. Turpretim ap 5000 poļu nav izvēlējušies nevienu no abām iespējām, atsakoties kā repatriēties, tā arī iestāties nometināšanas korpusā. Šos „neapmierinātos" angļu valdība paredz nosūtīt uz Vāciju, pie kam 105 personas jau nosūtītas. Iekšlietu ministrs Čaters Īds paskaidrojis, ka valdība paredz vēlreiz brīdināt arī pārējos 4895 poļus, ka viņi saņems tikai civīlas drēbes, 400 marku naudas un pēc tam būs atstāti pilnīgi pašu ziņā Vācijas angļu joslā. Varbūt, ka kāda daļa vēl pārdomāšot un izšķiršoties par vienu vai otru iespēju. Bez tam angļu komandā esot vēl 10 000 poļu Vidējos austrumos un 12.000 — angļu Reinas armijā. Arī no tiem apmēram puse izvēlējusies repatriāciju, bet otra puse — demobilizēšanos nometināšanas korpusā.

Īds paskaidrojis, ka trimdas poļi divos gados izmaksājuši angļu valdībai diezgan dārgi un bijuši arī iemesls dažādām politiskām grūtībām Anglijā un ārzemēs. Par tiem poļiem, kas neesot ar mieru pieņemt nevienu no angļu valdības ieteikumiem, valdība turpmāk vairs nevarēšot uzņemties ne materiālu, ne citādu atbildību. Pret gribu tomēr nevienu nepiespiedīšot repatriēties. Esot gan iespējama poļu nosūtīšana uz citām valstīm, kas tos vēlētos uzņemt, — vai nu ar vai bez viņu pašu piekrišanas. Angļu kontrolkomisija Vācijas angļu joslā izteikusi gatavību šos poļus uzņemt. Uz Vāciju tomēr nenosūtīšot nevienu, kam tur būtu jābaidās no politiskas vai reliģiskas vajāšanas. Uz krievu joslu neviens polis neesot nosūtīts.

NYHT

RĪGA
atkal angļu joslas meistars basketbolā

Angļu joslas basketbola meistarsacīkšu finālā 7. un 8. jūn. Lībekā piedalījās 3 vienības. Tīfa epidēmijas dēļ nevarēja startēt Volterdingenas spēlētāji. Uzvarēja iepriekšējā gada meistars Lībekas Rīga, kas pieveica Neištates izlasi 50—34 (20—14) un Braunšveigas basketbolistus 50—27 (21—19). Otro vietu ieguva braunšveigieši, uzvarot Neištates vienību 50—38 (25—21). Šajā turnīrā noteikti labākā izrādījās Rīgas rūdīto spēlētāju gvarde, kas pārspēja pretiniekus gan techniskā prasmē, gan arī saspēlē un izturībā. Par maz tomēr bija tas, ka „rīdzinieki" no 43 piešķirtajiem soda metieniem realizēja tikai 16 punktu. Šajā ziņā labāk nesekmējās arī pārējām vienībām. Lībekas Rīgas izlasei abu spēļu kopsummā visvairāk punktu (37) ieguva Jānis Zebeliņš. Vienībā vēl spēlēja Berkolds, Bērziņš, Hermanovskis, Grostiņš, Hartmanis, Priednieks un Švolmanis. Šoreiz nestartēja lībekiešu rūdītākais spēks Justs. Braunšveigiešu sastāvā labākie spēlētāji bija malējie uzbrucēji Cipulis un Prieditis, bet Neištates vienības sasniegumus iespaidoja augumā garā centra uzbrucēja Šenberga veiksme vai neveiksme. Latviešu labklājības virsnieks St. Jaundzems finālā spēļu dalībniekiem bija dāvājis angļu valodas mācības grāmatas. Emigrācijas basketbola meistarsacīkšu finālā spēlēs Lībekas Rīga un Darmštātes Kursa.

Alfr. Vinčels

BALTIEŠU SPORTA SVĒTKI AUGSBURGĀ NENOTIKS

Dienvidbavārijas apgab. latviešu sporta vad. J. Pelūde mūs informē, ka baltiešu sporta svētki Augsburgā šogad nenotiks. Igauņi sacīkstēs nevēlas piedalīties, jo gandrīz visi viņu labākie sportisti aizbraukuši darbos ārpus Vācijas. Lielākās grūtības tomēr tās, ka visām trim tautību grupām Augsburgā nav vairs sporta darbinieku svētku organizēšanai. No latviešiem, kas čakli piedalījās 2 iepriekšējo gadu sacensību sarīkošanā, vairs palikuši tikai J. Pelūde un H. Lazdiņš. Lielas grūtības ir arī ar uztura sagādāšanu sportistiem. Iespējams, ka amerikāņu joslas sporta vad. A. Celmam plašāku baltiešu sporta sarīkojumu izdosies noorganizēt kādā citā Dienvidvācijas pilsētā.

Latviešu fiziskās audzināšanas darbinieks Jānis Malovka dzīvo Austrijā un vada angļu karavīru sporta nodarbes. Viņa adrese: Steindorf am Oss/See, Steigl 16—5, Kärnten, Österreich.

Latvijas rekordists svara celšanā Kārlis Bīleskalns 10. jūn. no Eitinas latviešu nometnes devies uz Angliju.

Angļu joslas šacha meistarsacīkstēs vienībām Pinebergas latviešu studenti (Vēveris, Rudzītis, Grīnfelds, Miezis, Prieditis, Drillis) uzvarēja Šlezvigas tautiešus 4—2. Atrspēlē 1. v. ieguva Z. Grīnfelds (P.).

Dienvidvācijas meistarsacīkstes futbolā gan vēl nav beigušās, bet jau zināms, ka jaunā meistarvienība ir 1. FC. Nürnberg — viens no vācu visu laiku slavenākajiem futbola klubiem. Sacensību beigu posmā nopietnākās sacensības absolvē vājākās vienības, lai paglābtos no pārejas zemākā līgā. Katru svētdienu notiek svarīgas spēles ar daudz un dažādiem pārsteigumiem. Sīvu cīņu par 3. vietu meistarībā, kur startē 20 vienības, pašreiz iztur Augsburgas klubs Schwaben ar mūsu izlases futbolistu J. Bebri vārtos. Pēdējās 2 sacīkstēs švābi bija zem sava parastā snieguma. Spēlējot pat savās mājās Augsburgā, viņi, piemēram, pret Spielvgg. Fürth spēja panākt tikai 2—2 rezultātu. Ulmas laikr. „Der Sport-Kurier" visai asi kritizē švābu spēli, bet tajā pašā reizē tomēr pasaka, ka nedaudzo spēlētāju vidū, kuru darbība uzskatāma par teicamu, vispirms bijis Bebris. Uzņēmumā Augsburgas Schwaben trīs slavenības (no kreisās): Šutermeiers, mūsu Bebris un Ostertags.

Karolīns Rudulis
- jauns vārds mūsu vieglatlētikas sportā

ZIEMEĻVĀCIJAS LATVIEŠU VIEGLATLĒTI SACENŠAS AR VĀCIEŠIEM

Gandrīz visi latviešu labākie vieglatlēti, kas dzīvo Ziemeļvācijā, iestājušies vācu sporta klubos. Plašās sacīkstēs Lībekā mūsu tautieši aizstāvēja Lībekas Phonix un Hamburgas St. Georg krāsas. Latvieši vissekmīgāk startēja lodes grūšanā, izcīnot visas 3 pirmās vietas. Ar 13,53 m rezultātu uzvarēja Karolīns Rudulis. Tas ir jauns vārds latviešu vieglatlētu saimē. Viņš sacīkstēs piedalījās tikai otro reizi un vieglatlētikas treniņus sācis pagājušā vasarā. Augumā ļoti spēcīgais Rudulis, kas ir arī angļu joslas smagā svara meistars svara celšanā, jau apguvis it labu techniku un viņa dotības ļauj cerēt krietnus sasniegumus. Šķēpa mešanā uzvarēja Hakelis, kaut arī slidenajā laukumā realizēja tikai 50,10 m tālumu. Diskā 1. v. izcīnīja Ratass (41,43 m). Augstlēkšanā neveicās Liepnickam. Ar 1,65 m sasniegšanu viņš ierindojās 2. vietā. Priednieks savukārt izcīnīja 2. v. 100 m skrējienā (11,3 sek.). Sieviešu sacensībās pavisam nesekmējās Kāpostiņai. Viņa tāllēkšanā palika 5. vietā (4,62 m).

Arī Pinebergas vācu sporta biedrības sastāvā sacīkstē ar Neumünster Olimpia vieglatlētiem bija vairāki latvieši. N. Millers uzvarēja lodē (13,38 m) un diskā (38,50 m), bet P. Bernāts ieguva 1. v. šķēpa mešanā (41,20 m) un R. Celms bija uzvarētājs 400 m skrējienā (55,0 sek.). 800 m distancē latvietis E. Vaivars ierindojās 3. v. (2:14,4 min.).

A. V.

Hanaviešu protests noraidīts

Latviešu sporta vadītājs emigrācijā Alfr. Bērziņš paziņojis amerikāņu joslas sporta vad. A. Celmam, ka noraidīts Hanavas YMCAs protests par Darmštates Kursas uzvaru Dienvidvācijas basketbola meistarsacīkstēs Vircburgā. Kursa līdz ar to ir pilntiesīgs amerikāņu joslas meistars.

„Latviešu smagā svara bokseris Antons Rādiks sacīkstē Ņujorkā zaudēja amerikānim Hostakam 5. gājienā ar techn. knock-out." Tā ziņo DENA. Protams, mēs jau gan zinām, ka A. Rādiks ir nevis latviešu smagsvars, bet igauņu pussmagā svara bokseris.

Somu brīnumskrējējs Pāvo Nurmi 13. jūn. kļuva 50 g. vecs. Viņš no 1921.—1931. g. reālizēja vairāk nekā 20 pasaules rekordu un olimpiskās spēlēs izcīnīja 7 zelta un 3 sudraba medaļas. Pāvo Nurmi visi kādreizējie pasaules rekordi tagad gan pārspēti, bet viņa vārds sporta vēsturē kļuvis liels un neaizmirstams.

Sporta pasaule 11. jūnijā atcerējās moderno olimpisko spēļu nodibinātāja barona Pjēra de Kubertēna 85. dzimumdienu. Viņš dzimis 1862. g. 11. jūn. Francijā un tagad vairs nav dzīvajo vidū. Nemirstīga gan kļuvusi viņa ideja, kas mums ļāvusi piedzīvot sengrieķu olimpisko spēļu atjaunošanu.

Pasaules labākie tenisisti pašreiz ir ceļā uz Angliju, lai piedalītos gadskārtējās starptautiskās sacīkstēs Vimbledonā. Šis sarīkojums, ko uzskata par neoficiālām pasaules meistarsacīkstēm, sāksies 23. jūnijā.

Ciriches laikr. „Sport" ziņo: ASV amatieru atlētikas savienības ģenerālsekretārs Dens Feriss izteicies, ka nevarot būt iebildumu pret Vācijas un Japānas piedalīšanos 1948. g. olimpiskās spēlēs. Tās gan ir tikai Ferīsa personīgās domas!

Interesantu statistiku sakopojis Prāgas slavenā futbola kluba „Sparta" archivārs Viteks. Kopš biedrības dibināšanas iegūti 17.000 vārti, bet zaudēti tikai 6000.

Italis Aldo Nontano sacīkstēs Lisabonā izcīnījis pasaules meistartitulu paukošanā ar zobenu.

Lieta Nr. . . .

DAŽI MATERIĀLI DETEKTĪVROMĀNAM

(Beigas)

„Kungs, es visu rītu stāvēju sardzē pie tilta. Tad pie manis pienāca viens no tiem diviem kungiem, kurus jūs redzējāt pie kapteiņa. Viņš teica, ka drīz nākšot divi jauni cilvēki ar saini — lai es viņus droši laižot uz kuģa. Es tā arī izdarīju. Vēlāk viņš man teica, lai es sakot, ka es esot saini atradis. Es atkal tā izdarīju. Un, redziet nu, kungs, kas ar mani iznācis."

Spriežot pēc tā, ko abi apcietinātie jaunekļi bija pārrunājuši kamerā, matrozis patiešām nekā daudz nezināja. Viņam bija likts, viņš bija darījis, un domāšana nebija viņa stiprā puse. Bet matroža loma nu bija noskaidrota, un S. varēja sākt izšķirīgo uzbrukumu degbumbas noslēpumam. Taisnību sakot, noslēpuma jau gan vairs nebija. Ja šajā lietā vispār vēl kas bija vajadzīgs, tad tas bija protokols ar noklaušināto parakstiem.

Kā jau to varēja sagaidīt, abi apcietinātie jaunekļi ne par saini, ne arī par degbumbu nezināja nekā — pietiekami izaicinoši, lai sev kaitētu ar izturēšanos vien, un arī pietiekami naivi, lai itin viegli kristu inspektora lamatās, viņi izskatījās diezgan nožēlojami.

Vai viņi bijuši hitleriskās jaunatnes organizācijas locekļi? Jā, ne vien bijuši, bet arī esot un ar to lepojoties. Vienam otram inspektoram drīz vien vajadzēšot nožēlot lielo pārdrošību kavēt viņu aizbraukšanu uz jauno, bet īsto dzimteni.

Inspektoram vajadzēja daudz pūlēties, lai abiem karstasinīgajiem rasu teorijas aizstāvjiem ieskaidrotu, ka muļķus, kuri iekrituši diskretu starptautisku uzdevumu veicot, neviena valdība ne tikai kā neglābj un neatbalsta, bet gan norobežojas no tiem cik vien iespējams. Šī atziņa, kas gan ausa lēni, bija smags un negaidīts trieciens. Tai te pamazām pievienojās otra — kā galīgi neizskaidrojamā kārtā inspektoram faktiski viss jau zināms. Un galu galā, savu bezcerību atzinuši, pretēji iepriekšējam nodomam, tie viens pēc otra ne vien kā sniedza vajadzīgos paskaidrojumus, bet arī parakstīja noklaušināšanas protokolu. Šie dokumenti ir tik līdzīgi, ka vienalga, kuru lasīt. Tie arī ir ļoti gari, kāpēc jāsamierinājas ar raksturīgāko vietu izrakstiem:

„Dažas dienas priekš mūsu domātās aizbraukšanas, pie manis ieradās pilsonis N., kuru pazinu jau agrāk. Pie manis tad atradās arī mans draugs. N. jautāja, vai esot taisnība, ka mēs drīz uz visiem laikiem atstāšot Latviju. Mēs atbildējām, ka tā ir taisnība, ka, paklausot sava vadoņa aicinājumam, mēs braucam uz Vāciju. Tad N. jautāja, vai mēs nevarot aizvest uz Vāciju saini pārtikas — viņš mums labi samaksāšot. Mēs prasījām sīkākas ziņas un N. paskaidroja, ka šo saini kāds Rīgā dzīvojošs francūzis sūtot savam draugam, kurš dzīvojot Hamburgā. Mēs brīdi apdomājamies. Piedāvātā maksa bija laba, mums naudas nebija daudz un mēs apņēmāmies saini aizvest. Bet tad, kad N. aizgāja, mēs lietu vēlreiz pārrunājām. Mēs sākām šaubīties, vai rīkojamies pareizi, vai mēs nedarām ko tādu, kas mūsu vadonim nepatiktu. Tāpēc arī, tikko nokļuvuši uz kuģa, mēs pieteicāmies Gestapo pārstāvim un tam visu izstāstījām. Tas bija piektdien. Viņš mūs uzslavēja un teica, ka esam rīkojušies pavisam pareizi. Lai tikai nesot saini uz kuģa. Katram gadījumam viņš pat pateikšot sardzes matrozim, lai mums nekā neprasot. Mēs tad izdarījām kā norunāts.

Kad bijām aiznesuši saini uz kuģa, mēs uzmeklējām to pašu Gestapo ierēdni — tas notika sestdienas rītā astoņos. Viņš saini tūdaļ attaisīja un izņēma no tā dažas vēstules, kuras tur atradās un par kurām mēs nekā nezinājām. Tad viņš un otrs Gestapo ierēdnis runāja, ka viņi nu izmantošot gadījumu un izspēlēšot Latvijai smalku joku. Ja vadonim esot vajadzīgs kāds iemesls, lai Latviju pārmācītu, tad tāds nu tagad būšot. Viņš paņēma kuģa aptiekā kādu stikla caurulī, iepildīja tajā dažas ķīmikālijas un teica, ka tā esot degbumba. To viņi ielika sainī — plkst. 9 viss bija kārtībā. Vēlāk, kad jūs pratinājāt matrozi, kad bumba atrasta, viņš pateica astoņos, t. i., tad, kad mēs uzgājām uz kuģa. Gestapo vīri par to bija nikni, vajadzējis teikt deviņos, kad viss bijis gatavs. Bet matrozis jau par to nekā nezināja. Kad nu sainis atkal bija aizsiets, kuģis tajā laikā jau bija jūrā, viņi paziņoja kapteinim, ka uz kuģa esot bumba. Tāpēc kuģis atgriezās atpakaļ. Tā aizdomīgo saiņu uzrādīšana bija tikai manevrs, lai lietu padarītu nopietnāku. Mēs visi paklusām lūdzām Dievu, lai jūs neiznīcinātu pārāk daudz pārtikas. Gestapo ierēdņi tomēr neuzdrošinājās jums bumbu rādīt, jo bija radušās šaubas, vai bumba labi darbosies un vai pēc materiāliem nevarēs noteikt, kur bumba gatavota. Tāpēc bumbu izmēģināja pie Baltezera un latviešu policijai nodeva vienīgi tās atliekas. Vairāk šinī lietā es nekā nezinu." Vācijas sūtnis bija ļoti pieklājīgs kungs. Iesniedzis par degbumbu asu protestu, viņš šinī jautājumā latviešu iestādes vairāk neapgrūtināja. Bet iznāca tā, ka pretēji viņa paša patikšanai, atbilde viņam tomēr bija jāsaņem. Un likās, ka šinī dienā pat kāšu krusta skārda karodziņš pie viņa automobiļa ir nolaists pusmastā.

Kaŗa vējš šī notikuma dalībniekus ir izklaidējis visās pasaules malās. Daži no viņiem jau staigā veļu ceļu. Bet daži vēl arvienu min šīs zemes takas un viens no tiem, pavisam necerētas sagadīšanās dēļ, ir saglabājis „Lietas Nr. . ." noraksta fragmentus. Tā mums radās iespēja ar tiem iepazīties un tā, septiņus gadus nebūtībā pavadījuši, tie parādās dienas gaismā, apliecinādami fizikas likumu, ka materija ir nezūdāma.

Ars.

Gērings 1940. gadā mēģinājis iepirkt amerikāņu lidmašīnas

No divām slepenām vācu valdības vēstulēm, kuras agrākajā Gēringa aviācijas štābā Berlīnē pēc kapitulācijas atradis kāds vācu strādnieks un nodevis AP ziņu aģentūrai, redzams, ka Vācijas gaisa maršals Hermans Gērings 1940. gadā vasarā mēģinājis ar Spānijas starpniecību iepirkt amerikāņu lidmašīnas un lidmašīnu motorus. Lai gan no vēstulēm nav skaidrs, kādām vajadzībām Gērings lidmašīnas bija domājis, šķiet, ka viņš tās gribēja izmantot par studiju materiālu vācu aviācijas rūpniecībai, jo tolaik Vācija gatavoja savu gaisa ofensīvu pret Angliju.

Vienā no vēstulēm saimniecības ministrijas ierēdnis Jagvics ziņo Gēringam, ka pēc kāda aģenta Bernharda informācijas Spānijas valsts galvas ieteiktais ģenerālštāba priekšnieks ģenerālis Vigons esot uzticama un piemērota persona vācu vēlējumu reālizēšanai un izteicis gatavību iepirkt vācu norādītos amerikāņu lidmašīnu tipus it kā Spānijas armijai. Citā vēstulē aviācijas ģenerālim Udetam paziņots Gēringa norādījums, lai šie darījumi tiktu iespējami plaši izmantoti. Tātad arī Udets par Gēringa plāniem bijis informēts. Nodoms tomēr kaut kādu apstākļu dēļ palicis nereālizēts.

NYHT

„LATVIJAS" ABONEMENTS,

pasūtinot laikrakstu pa atsevišķiem eksemplāriem (līdz 3 eks.), maksā RM 5.— mēnesī; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eksemplāriem — RM 4.— mēnesī par eksemplāru. Sludinājumu maksa: RM 2.— par vienslejīgu iespiedrindu vai tai atbilstošu telpu; piederīgo meklēšanas sludinājumi līdz 4 rindām — RM 4.—, garāki par 4 rindām pēc parastā tarifa. Abonementu pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai", (13b) Günzburg/D., Bürgermeister - Landmann-Platz 7.

Atjauno caru pilis

„Daily Mail" ziņo no Ļeņingradas par karā nopostītās Katrīnas pils atjaunošanu agrākajā Carskoje Selo. Bez tam atjaunojot arī vairākas citas Ļeņingradas aplenkuma laikā izpostītās caru pilis. Rastrelli celto Katrīnas pili atjaunošot visos sīkumos. Tā bija slavena ar savām retu koku grīdām, opala, marmora, agata un porfīra sienām, skulptūrām, kokgriezumiem, gleznojumiem, dārgiem sienu tapsējumiem, ķīniešu porcelāna izstrādājumiem. Architektūras pieminekļu inspekcijas vadītājs Belekovs paskaidrojis, ka, nevērojot lielās grūtības, neesot šaubu par to, ka pils galvenos blokus atjaunošot visā pilnībā piecos gados, izņemot vienīgi dzintara zāli. To varēšot atjaunot vienīgi, ja izdotos atrast vāciešu nolaupīto dzintaru.

Mazāk grūtību būšot ar Aleksandra pils atjaunošanu, kas cietusi vieglāk. Tās iekštelpu rotājumi arī vienkāršāki. Pilnīgā veidā atjaunošot tikai pēdējā cara Nikolaja II. privātos apartamentus, bet pārējo daļu izmantošot Puškina muzejam. Peterhofas pili no ārpuses atjaunošot līdz 1950. gadam. Tā nodega vāciešu aplenkuma laikā. Pilnīgi atjaunošot pils strūklakas.

DM

„Tak horošo?" vaicā zābaku spodrinātājs Veimaras stacijas laukumā savam klientam — krievu virsniekam. Zābaku spodrinātāja krievu valodas zināšanas gan nav nekādas spožās, bet pietiek, spoži ir viņa tīrītie zābaki.

„Heute"

Sludinājumi

†

Mūsu mīļais

ZANDERS BARS

stud. mech.

Dzimis 1900. g. 11. VII.

Miris 1947. g. 7. V. Hamburgā.

Selonijas saime

†

Dziļās sērās paziņojam, ka š. g. 9. jūnijā pēc ilgas slimības un grūtām ciešanām miris

VALDIS LIEPIŅŠ,

dzimis 1921. g. 6. okt. Balvu p.

Apbedīts Špakenbergas Valdfrīdhofas kapos.

Mīļo aizgājēju neaizmirstamā piemiņā paturēs

Edmundsthales slimnīcas latvieši.

Drīzumā iznāks

ALEKSANDRA UPENIEKA

pasaku grāmata

„LABSIRDĪGAIS PROFESORS".

Cena RM 4,50. Atkalpārdevējiem 15% rabats. Atkevišķi eksemplāri ar piesūtīšanu RM 5.—.

Pasūtinājumi adresējami izdevējam **Jānim Mežiņam: (16) Fulda Konstantin Kaserne.** 221